

Remzi Kaptan

İnanç Boyutuyla

Alevilik

Remzi Kaptan

**İnanç Boyutuyla
Alevilik**

Remzi Kaptan, 1976 yılında dünyaya geldi.

Remzi Kaptan, kişilik bilincine ulaştıktan sonra tercihini Alevilik yoluna hizmetten yana yaptı. Bu tercihin gereği olarak Alevilik yoluna hizmetini sürdürmeye devam ediyor.

İletişim için: remzi.kaptan@yahoo.com

İçindekiler

Giriş

-İnanç

İkrar

Allah İnancı

Peygamberliğe Bakış ve Hz. Muhammed'in Mesajı

Ehlibeyt, On İki İmamlar ve Hz Ali

Hacı Bektaş Veli

-İbadet

Cem ve cemin işleyişi

Bireysel İbadet

Muharrem Orucu

Aşure

Hızır Orucu

-Bayramlar

Kurban Bayramı

Hidrellez

Nevruz/Newroz

-Kural ve İlkeler

Eline, Beline, Dilin Sahip Olma
Musahiplik

-Ölüm ve Ötesi

Ölen Can Değil, Tendir
Ölmeden Önce Ölmek

Dört Kapı Kırk Makam

İnsan-ı Kamil Olmanın Yolu Dört Kapı Kırk Makamdan Geçer

Giriş

Aleviler ve Alevilik ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunluğu ideolojik, ırksal bakış açılarıyla yapılıyor. Yazılı eserlerin çoğunluğu yazan kişinin dünya görüşü ve siyasi düşüncesine uygun bir şekilde yazılıyor.

Yine Aleviliği başka inançlarla kıyaslama, Alevi ibadet ve erkanını başka inançların ibadetleriyle ahkamlarıyla mukayeseli şekilde bir anlatımın içerisine giriliyor.

Bizler İnanç Boyutuyla Alevilik adlı bu çalışmamızda hiç bir ideolojik kaygı gütmeyen, Aleviliği hiç bir inançla kıyaslamaya çalışmadan, yani diğerleri böyle Aleviler böyle dememeye çalışarak tamamen Alevilik inancını olduğu gibi anlatmaya çabaladık.

Aleviliğin ibadet anlayışını ve uygulamasını, ilkelerini, eğitimini, kutsal şahsiyetleri anlatmaya çabaladık.

Yine bu çalışmamızda tarihsel olaylara mümkün oldukça girmemeye çalıştık.

Kıyaslamalı, ideolojik kaygılı ve ön yargılı çalışmalardan usananlar için bu çalışmamız dileriz yararlı olur.

Hiç bir çıkar hesabi ve gösteriş yapmadan bu inancın güzelliğini yaşayan ve böylece bu inancın yaşamasını sağlayan canlara aşk-ı niyazlar

İkrar

İkrar, Arapça kökenli bir kelime ve şu anlamlara geliyor: “saklamayıp doğru şekilde söyleme, açıkça söyleme, bildirme, benimseme, onama, kabul, tasdik, söz vermek”. Kelime olarak günlük dilde kullanımı bu şekilde olmakla beraber biz Aleviler için ikrar kelimesinin/kavramının anlamı daha da derindir.

Alevilik inancı insanı ham ervahlıktan çıkartıp insan-ı kamil mertebesine ulaştırarak, insanın gerçek manada insan olma bilincine ulaşmasını esas alan bir inançtır. İkrar vermek ve ikrarına sadık olmakta bu amaca ulaşmanın/ulaşmak istemenin, anlam ve mutluluk dolu bir hayatın sahibi olmak istemenin toplum (ikrarına bağlı kalıp yolu sürenlerin) huzurunda dile getirilmesidir.

Aleviler için ikrar demek; Alevilik yoluna girmenin, Aleviliğe bağlı olmanın, bu yolu layıkıyla sürdürmenin adıdır.

Pratik olarak bazı kimseler tarafından dikkate alınıp uygunlanmasa da -günümüz şartlarından dolayı- aslında öz olarak Alevi olmak bir Alevi anne-babadan dünyaya gelmekten çok, ikrar verip bu yola girmekle oluyor. İkrarda bunun ilk aşaması, giriş kapısıdır.

İkrar sözdür. Söz vermek ve sözünün gereklerini yaşamında ortaya koymak, sözüne, yani ikrarına bağlı kalarak bir yaşam sahibi olmaktır.

Alevi olmak isteyen, Alevi inancına uygun bir yaşamın sahibi olmak isteyen, Aleviliğin kişiyi manevi boyutta anlamlı ve mutlu yaşama götüren yol olduğuna kanaat getiren her kişi

ikrar vermek durumundadır. Bu verdiği ikrarında gereklerini ömrünün sonuna dek uygulamakla yükümlüdür.

Verdiği bu ikrarla kişi bundan sonraki hayatında inancın gerektirdiği gibi bir yaşamın sahibi olacağına, yani eline, beline, diline bağlı kalacağına, eşine, aşına, işine sadık olacağına, asla kimseyi dininden ve ırkından dolayı hor görüp aşağılamayacağına, insan katletmeyeceğine, kısacası doğruluk ve dürüstlük ülküsünde bir yaşam süreceğine söz veriyor.

Kişi hiç bir etki ve baskı altında kalmadan, tamamen özgür iradesi ile ikrar veriyor. İkrar verdiğinde ona söylenen gelme gelme, dönme dönme düsturudur. Bundan kasıt; 'bu yolun kuralları şunlar şunlardır. Madem bu yola girmek istiyorsun, o halde bu kurallara uy ve bu yolun ilkelerini yaşamında praktize et. Bu bilinç ve düşünce ile ikrarını ver. İkrarında durmayacaksan, yolun kurallarını çiğneyeceksen, yoldaki işaretleri hiçe sayacaksan, o halde ikrar verme'.

'Öl ikrar verme, öl ikrarında dönme 'de aynı ilkelere işaret etmektedir.

İkrar verip de gereklerini yerine getirmeyenler kaçınılmaz olarak düşkün durumundadırlar.

İkrar vererek yolunu sürdüren, bu dosdoğru yolun sonucunda insanın hayal ve düşüncelerinin çok çok ötesinde güzelliklere ulaşanlara ne mutlu. Ne mutlu ikrar vererek erenlerin yolunu yol, hallerini hal edenlere.

İnandığımız Allah

Bizlerin hayattaki bütün çabası, çalışması, hedefi anlamına uygun bir yaşamın sahibi olmak içindir. Yüce yaratıcının sonsuz güzellikler bütünü olarak bizlere şunmuş olduğu bu yaşamı, bu güzelliklere uygun şekilde yaşamaktır.

Yaşam; sevgi üzerine şekillenmiştir, sevgiden zuhur etmiştir. Sevgi, bizleri anlamaya, anlamına uygun bir yaşama götüren anahtar niteliğindedir.

Sevgiden dolayı oluşmuş olan yaşam ne yazık ki çoğunlukla adeta oluşum gerekçesine zıt bir şekilde yaşanıyor/yaşatılıyor.

Neden bu böyle? Bunun birden fazla nedeni var. Konumuz “neden insanlar sevgiden oluşmuş yaşamı özüne aykırı bir şekilde yaşıyorlar?” değil.

Asıl konumuz inandığımız Allah'ın esas itibariyle başlı başına sevgi olduğudur.

Bizlerin inandığı, bağlandığı, tabii olduğu, layık olmaya çalıştığı Yaratıcının, insan aklının alamayacağı kadar sonsuz ve sınırsız bir sevgisi ve merhameti vardır. Merhameti, af ediciliği, yüceliği, sevgisi insani kriterlerle kıyaslanmayacak kadar büyük, sonsuz ve sınırsızdır. Bu noktada insan aklının bu sevgiyi açıklamaya gücü yetmez. Gücü ancak onun kavranmayacak kadar sonsuzlukta, sınırsızlıkta olduğunu açıklamaya yeter.

Eğer insanda bu sevgi oluşmuşsa cennetin, cehennemin bir anlamı kalmıyor. Yunus Emre'nin de belirttiği gibi;

Cennet cennet dedikleri
Birkaç köşkle birkaç huri
İsteyene ver sen onu
Bana seni gerek seni.

Bizlerin inandığı Allah, savaşı kullarına telkin eden, korkutucu, cezalandırıcı bir Allah değildir.

Bizlerin inandığı Allah, dili, cinsiyeti, rengi, dini, kavmi farklı diye insanları ayırt edip sırf bu özelliklerinden dolayı bazı insanları cezalandıran ve ya mükafatlandıran bir Allah değildir.

Bizlerin inandığı Allah, insanların kendisi için savaşp kavga etmelerini isteyen bir Allah değildir.

Bizlerin inandığı Allah, merhameti/sevgisi/şefkati sonsuz ve de sınırsız olandır.

Bizlerin inandığı Allah, doğuştan gelen bir özellik olan kavim, ırk, dil, cinsiyet gibi nedenlerden dolayı insanlar arasında ayırım yapmayandır. Adaleti gerçek adalet olandır.

Cehennemden korktuğumuz için Allah'a inanmıyoruz. Cenneti hedeflediğimiz için, cennete çok gitmek istediğimiz içinde Allah'a inanıp ibadet etmiyoruz.

Bunlar bizlerin inanması ve ibadet etmesi için basit gerekçeleridir.

Bizlerin inanması ve ibadet etmesi cennet sevgisi, cehennem korkusu için değildir. Şükürden, yaşamın –var olmanın– güzelliğinden dolayıdır.

Allah sevgisi, Allah'ın sonsuz güzellikleri karşısında şükürdür inanmak ve ibadet.

Başlı başına var olmak, yaşıyor olmak, nefes alıp vermeyi bile soylu bir olay olarak algılamak bile yeterlidir inanç ve ibadet için.

Peygamberliğe Bakış ve Hz. Muhammed'in Mesajı

Hz. Adem'den başlayarak son peygamber olan Hz. Muhammed'e kadar bütün peygamberler Hak mesajının taşıyıcıları olmuş, hakikati insanlara göstermişlerdir.

Biz Aleviler Hz. Adem'den başlayarak Halil İbrahim, Hz. Davut, Hz. Musa, Hz. İsa ve diğer peygamberler ve son peygamber olan Hz. Muhammed'in Hak mesajına bağlıyız.

Hakikatin zirve noktası olması, son peygamber olması, Ehlibeytin babası olması hasebiyle Hz. Muhammed'e ilişkin bakış açımızı, algımızı biraz detaylandıralım.

Bize göre Hz. Muhammed alemlerin nurudur.

Alemlerin nuru olarak inandığımız Hz. Muhammed'in getirdiği mesajın onu çok sevip yoluna bağlı olduklarını iddia edenlerce hala anlaşılmadığına inanıyoruz. Onun tebliğ etmiş olduğu din, onun vefatından sonra yozlaştırıldı. Eski Arap inançları bu defa İslamiyet adına -aynen olmasa bile öz olarak- devam etti. Başta Ehlibeyt olmak üzere küçük bir azınlık Hz. Muhammed'in

getirdiği ilahi mesajın özüne bağlı kalarak yolu sürdürmeye çalıştı. Bu kimselerde ne yazık ki her yol ve yöntem denenerek tasfiye edildi.

Hız. Muhammed'e ve onun şahsında İslamiyete karşı ilk günden başlayarak son ana kadar var gücüyle savaşmış olan Emevi ailesi ve onların şefi Ebu Süfyan mücadeleyi kaybedip Müslüman(?) olduktan yaklaşık 50 yıl sonra tekrar eski konularına geldiler. Bu defa ancak İslam devletinin yöneticileri (aynı zamanda İslam dininin de temsilcileri olarak) ve her şeyin mutlak hakimi olarak. İşte günümüzde bile İslam adına yapılan ve uygulanan bir çok şey aslında bu Emevi kabilesinin İslam dininin içine var güçleriyle koydukları eski inançlarından başka bir şey değildir.

Koca koca alim geçinen, sakallarının uzunluğuyla övünen kişilerde papağan gibi bu Emevi zihniyetinin uydurmuş olduğu dini gerçek İslam dini olarak devam ettiriyor. Arada iğneyle kuyu kazarcasına doğrulara ulaşanlarsa bertaraf ediliyor. Bu durum asırlardır böyle sürgit devam ediyor.

Hız. Peygamberin vefatından sonra başlayan Emevi kabilesinin iktidara tam anlamıyla hakim olmasıyla zirve noktasına ulaşan ve sonrasında Abbasilerin katkılarıyla devam ettirilen; Hız. Muhammed'in tebliğ ettiği inancın içini boşaltmak ve kendi egemenliklerine hizmet eder hale getirmek, bir tane doğruya on tane yanlış katarak inanç diye dayatmak günümüze kadar gelmiş bulunmaktadır. İlk günden başlayarak doğruları dile getirenler, din adına eski geleneklerin dayatılmasına karşı çıkanlar, başta soylu şehit İmam Hüseyin olmak üzere her

zaman amansız bir baskı ile karşı karşıya kaldılar ve ne yazık ki onların dile getirdikleri iktidar olmanın, güçlü olmanın tüm imkanları kullanılarak gerçek müminlerin yüreklerinden ve düşüncelerinden silinmek istenildi. Bunda çokçada başarılı olundu.

Başarılı olunduğu için günümüzde İslam diye bilinen toplumlar hayatın her alanında diğer toplumlara kıyasla oldukça geri bir konumdalar. Alabildiğine şekilcilik, bilimsel gerçeklerden uzak bir şekilde akla ziyan hurafe, bidat, batıl inançlar din diye kabul görmüş durumda.

Dini bir takım biçimsel kalıplara indirgemiş olanlar, din adına yaşamın gerçeklerinden uzak, asırlar öncesine dayanan gelenekleri hakim kılmak isteyenler ne acıdır ki alemlerin nuru olan Hz. Muhammed'i kendi çirkinliklerine alet etmiş durumdalar. Hz. Muhammed daha hayattayken ona karşı, onun tebliğ ettiği dine karşı en büyük mücadeleyi verenler; onun adının arkasına sığınarak her türlü çirkinlikleri sergilemeye devam ediyorlar.

Cahilliye döneminin kodamanları, toplumun dini ve siyasi önderleri ve onların temsil ettikleri kabileler aslında inanarak Müslüman olmadılar. Bir noktada çaresiz kaldıkları için Müslüman oldular/Müslüman göründüler. Hz. Muhammed Hakka yürüyünce de eski geleneklerini bu defa din adına dayatmaya kalktılar. Hz. Muhammed'in Ehlibeytine saldırarak, Ehlibeyti her alanda tasfiye etmeye çalışarak, aslında bir nevi Ehlibeytin şahsında Hz. Muhammed'den intikam alıyorlardı. Sonrasında ise Kerbela hadisesi ile Ehlibeytin şahsında Hz.

Muhammed'e düşmanlık zirve noktasına ulaştı ve Hz. Muhammed'in tebliğ etmiş olduğu din Hz. Muhammed'in dini olmaktan tamamen çıktı.

Çok kimse bin bir gerekçe ile bu gerçeği kabullenmek istemiyor. Oysa gerçek bu kadar açık ve nettir. Açık ve net olan; Hz. Muhammed'in torununun, Hz. Ali'nin oğlunun din adına katledilmesidir. Hz. Muhammed'in torununu katletmeyi hangi gerekçe haklı ve mazur gösterebilir?

Kerbela olayı bize bu zihniyetin neler yapmış olduğunun açık kanıtıdır. İmam Hüseyin'i hunharca katleden zihniyet peki din diye neler dayatmaz ki?

Nitekim yaptı da. Yüz binlerce uyduruk hadis üreterek, eski gelenekleri, cahiliye döneminde kalma ne kadar adet varsa din adına dayatıldı ve baskı yoluyla insanlara kabul ettirildi. Kabul etmeyenlerse İmam Hüseyin örneğinde olduğu gibi katledildiler.

Uz atmaya gerek yok. Emeviler ve onların devamı niteliğindeki diğer iktidarlar öz olarak Hz. Muhammed'in tebliği ettiği din yerine kendi dinlerini soslayıp sundular. Din diye İslam sosu ile sosladıkları eski Arap geleneklerinden, cahiliye dönemindeki inançlardan başka bir şey değildir.

İşte bu zihniyet alemlere rahmet olarak gönderilen alemlerin nuru olan Hz. Muhammed'i de kendi çirkinliklerine adeta perde yaptılar. Böyle yapmakla o ulular ulusunu da kötölemiş oluyorlar. Çünkü yaptıkları ve uyguladıkları yığınla kötülüğü

sahte hadisler uydurarak ona dayandırmak suretiyle kendi gerçek yüzlerini gizliyorlar.

Aslında öyle çok büyük değerlendirmeler yapmak yerine İslam coğrafyalarına bakmak yeterli. Bu gün İslam diye bilinen toplumların gerçekliğine baktığımızda Hz. Muhammed'in dininin yerine başka bir din yaşatıldığını görürüz.

Aslında bir çok pratikte ve uygulamada Muhammedi din yerine batıl, hurafe, eski putperest gelenekler, cahiliye döneminde kalma toplum ilişkileri, kadını toplum dışına itmek gibi ataerkil uygulamalar mevcut. Bu ve benzer yığınla olumsuzluk alemlere rahmet olarak gönderilen bir peygamberin dininin uygulaması ve yaşayış şekli olamaz.

Hız. Muhammed, cümle insanlara gerçeğin bilgisini sunan elçidir. O yüce peygamberi kendi geri kabile geleneklerine dayanak yapmak kabul edilemez.

Hız. Muhammed, sevginin ve hoşgörünün, gerçeğin ve hakikatin, rahmetin ve merhametin elçisidir. Ona savaşlar isnat etmek yapılabilecek en büyük kötülüktür.

Hız. Muhammed'i kalkan olarak kullanarak erkek egemenlikli bir yaşamı, kadını aşağılayan ve dışlayan bir yaşamı savunmak ve bunu inanç adına yapmak inancın özüne aykırı değil mi? İnsan aklına ve mantığına uymayan bir duruşu savunmak eşitliği ve kardeşliği vaaz eden bir elçiye uyar mı?

Sonuç olarak Hız. Muhammed hakkında Eemvilerin oluşturmak istediğı ve başarılı olduğı resim aslında Hız. Muhammed gerçekliğine zıtta zıt bir resimdir. Emevi anlayışının Hız.

Muhammed ile ilgili oluşturmuş oldukları yaygın tanıtımın gerçek Hz. Muhammed ile bir alakası yoktur.

Ehlibeyt, On İki İmamlar ve Hz Ali

Ehlibeyt

Ehlibeyt: Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin. Ehlibeyt bu beş kişiden oluşuyor ve bir bütündür.

Ehlibeyt arınmıştır, nurdur.

Ehlibeyt, Adem peygamber ile başlayan Hak inancının insanlıkla buluşmasının, hakikatin tüm kalplerde yer edinmesinin zirve noktasıdır.

Ehlibeyt, Nuh'un gemisi gibidir. Kim bu gemiye binerse kurtuluşa ve esenliğe ulaşır.

Ehlibeyt, Hakkın ve hakikatin bilinmesi, insanın kendini bilmesidir. İnsanın öz varlığıyla buluşmasıdır.

Ehlibeyt, hakkaniyetin ve adaletin yer yüzünde esas olması, kardeşlik ve barışın mutlak anlamda tesis edilmesinin önderliğidir.

Ehlibeytin gerçekliğine inanmak, inanı esasıdır.

Ehlibeyt, kutsal soyun, sınanmış ve arınmış olarak, her tür kirden temizlenmiş olarak insanlığa daimi örneklidir.

Kıyaslama yapmak veya başka inançları eleştirmek istemiyoruz. Ancak bazı noktaların açığa çıkması bakımından şu hususların altını bir kez daha çizmek istiyoruz.

Ehlibeytin içinden çıktığı toplum ne geçmişte ne günümüzde ve ne de gelecekte asla Ehlibeyti anlamamış, sevmemiştir. Eğer anlamış olsaydı bunca acılar o toplumda yaşanılmaya devam etmezdi.

Ehlibeytin dilini konuştuğu, zahiri manada akrabası olduğu toplumun kirliliği, çürümüşlüğü, kokuşmuşluğu Ehlibeytin gerçekliğine gölge düşürmüyor. Aksine, bu çürümüşlük Ehlibeytin gerçek değerinin anlaşılması noktasında bir delil niteliğindedir.

Ehlibeyti, Ehlibeytin babası Hz. Muhammed'i, ilmin kapısı Hz. Ali'yi, cennetin efendileri Hasan ile Hüseyin'i, anaların anası Fatma anayı zahiri manada hakikatlere uzak bu kavme mensubiyetleri dolayısıyla değerlendirmek doğru bir yöntem değildir.

Ehlibeytte esas olan Hakkın ve hakikatin tüm açıklığıyla bilinmesi, insan merkezli, sevgi ve hoşgörü eksenli bir yaşamın, inancın, dünyanın oluşmasıdır. Bunun dışında tüm yaklaşımlar gerçek ve doğru değildir.

İnsanı esas almayan, sevgi ve hoşgörü sahibi olmayan, kadını yaşamda soyutlayan, etnik kimliklere ve farklılıklara saygılı olmayan bir anlayış Hakkın mesajı olabilir mi? Hak bütün farklılıkları kendisi yaratmamış mıdır? Hakkın yaratmış olduklarına farklıdır diye karşı gelmek Hakkın kendisine ters

değil midir? Ters ise, bu kimselerin din adına yaptıklarını baz alarak tümünden inancı gereksiz görmek doğru mudur?

Asırlar ötesinden günümüze Ehlibeytin insanlığa sunmuş olduğu mesaj anlaşılmiş değildir. Ehlibeytin kendisi de dahil Ehlibeyti sevenler ve Ehlibeytin ilahi mesajını doğru okuyanlar her tür zulmü ve haksızlıkları yaşadılar. Ehlibeyt takipçileri yaşamaya devam ediyorlar. Ancak görüntüleri ve din adına sergilemiş oldukları vahşilikleriyle insanları inançtan, Haktan uzaklaştıranlara rağmen Ehlibeytin inanç esaslarına bağlı olanlar tüm çirkinliklere karşın yinede Hakkı bilmeye ve hakikatler ışığında yaşamaya devam ediyorlar. Sayılarının az olması bir anlam ifade etmiyor. Hakikatlerin ışığında yaşayanların sayısı her zaman az olmuştur. Fakat unutmayalım ki güneşte bir tanedir ancak tüm varlığa sıcaklığıyla yaşam sunmaktadır.

On İki İmamlar

On İki İmamlar biz Aleviler için önemli, saygın, anlamlı, değerli ve kutsaldır.

Biz Alevilerin On İki İmam anlayışı, algılaması Sünni ve Şii bakış açılarından farklıdır. Dolayısıyla hiç kimse başkalarının On İki İmam anlayışından, inancından yola çıkarak bizlerin algılaması ve inancını değerlendirmesin, kıyaslamasın.

Bizler için Ehlibeyt ve On İki İmamlar bir bütündür.

On İki İmamlar biz Aleviler için inanç ve itikat anlamında velayet makamının temsilcileri, her tür kirden arınmış olarak masumluğu kanıtlanmış olanlardır.

Cemlerimizde okuduğumuz duazlarımızda On İki İmamlara sevgi, bağlılık yer alır. On İki İmamların vecizelerine yer verilir, onlara yönelik bilincin, duyarlılığın daim olması sağlanır.

Bütün duazlar da Ehlibeyt ile beraber On İki İmamların isimleri zikredilir ve onların özellikleri, inanca dair, topluma dair, yaşama dair sözleri ve düşünceleri dile getirilir.

On İki İmamlara (ve Ehlibeyte) klasik Sünni bakış açısı ilk etapta olumlu olurken, hemen ardından Muaviye ve diğer Ehlibeyt, On İki İmamlar karşıtı kişilere övgüler beraberinde gelir. Bu da elbette kabul edilemez bir durumdur. Yine Şii bakış açısı ve inancı anlamlı ve değerlidir. Ancak Şiiilerde Alevileri Ehlibeyti ve On İki İmamları tam olarak anlamadıkları, yaşamadıkları (!) iddiasındalar. Bu da elbette kabul edilemez bir durumdur.

Biz Alevilerin inancı ve algısı başkalarına benzemiyor diye ve tıpa tip onların inanç anlayışıyla aynı değil diye, bizlerin On İki İmamı anlamadığımız ve hatta dışladığımız sonucu çıkarılmasın. Bizlerin, bize has bir Ehlibeyt ve On İki İmamlar anlayışı var. Bu inanç ve anlayışı tekrar özetlemek gerekirse şunları söyleyebiliriz:

Ehlibeyt bizler için Hakkın nurunun bu aleme yansımasıdır.

On İki İmamları sevmek, onlara bağlı olmak, onların çizmiş oldukları yoldan gitmek bizler için inanç esasıdır.

Hz. Ali

Hz. Ali'ye bağlılığın nedenleri ve temeli öyle basit kavram gerekçelerle açıklanacak bir bağlılık değildir. Daha Hz. Ali yaşarken onun çevresinde ona bağlı olan bir grup vardı. Yani bazıların iddia ettikleri gibi Hz. Ali öyle masallarla, efsanelerle süslenmiş, tarihi ve toplumsal temeli olmayan içi boş kof bir kişilik değildir.

Bütün benlikleriyle Hz. Ali'ye ve onun şahsında temsil olunan değerlere bağlı olanlar, her şart ve koşul altında Hz. Ali'ye bağlı kaldılar ve hiç bir makam mevki talep etmeden onunla beraber son nefeslerine dek mücadele edip öyle yaşamlarını noktadılar.

Bunların sayıları öyle çok olmadı. Ancak bu şahsiyetler olağanüstü meziyetleri olan, yaşam ve insan gerçeği noktasında derin bir bilgi birikimine sahip olan yüce şahsiyetlerdi. Öyle çıkarları gereği geçici olarak Hz. Ali'yle ittifak edip sonra çıkarları başka yöne doğru kaydığında hemen kendileri de kayan tipler değildi. Hiç birisinin maddi manada, mevki ve konum manasında bir dertleri yoktu. Oldukça alçak gönüllü mütevazi şahsiyetlerdi.

Hız. Ali ve onun şahsında temsil edilen değerlere karşı geliştirilen düşmanlık öyle alışageldik bir düşmanlık değildir. Günümüze kadar yansımaları olan vahşette sınır tanımayan, insani olan hiçbir değeri dikkate almayan bir düşmanlıktır. Aradan 14 asır geçmiş olmasına karşın Hız. Ali'ye ve onun değerlerine, doğrularına, yolunu sürdürenlere düşmanlık edenler hala barbalıkta sınır tanımıyor. Hala kör bıçaklarla çağdaş dünyanın hayvanlara bile reva görmediği bir davranışı insanlara uygulamaktan çekinmeyerek kendisinden farklı olanların başlarını kesebiliyorlar.

Hız. Ali ve onun yolundan gidenler ta yüzlerce yıl öncesinden bu görüntüde insan düşünce ve eylemde mahlukatları değerler ve doğrularla tanıştırmaya çalıştı. Ne yazık ki başta Hız. Ali olmak üzere onun evlatları ve yolunu sürdürenler bu yaratıklar tarafından korkunç zulümler gördü, baskılar yaşadı ve katliamlardan geçirildi.

Böylesi gaddar ve soysuz bir düşman karşısında hala Hız. Ali'ye bağlı, onun yolundan giden, onun değerleriyle yaşamlarına anlam katan zümreler varsa, bunun en önemli sebeplerinden biriside ilk günden bu zaman Hız. Ali'ye olan bağlılıktır. Eğer bu bağlılık olmasaydı bu gün Hız. Ali adı ve onun temsil etmiş olduğu aydınlık düşünce, değerler insanlıkla buluşmayacak ve yok olup gidecekti.

Tevella ve teberra kavramlarıyla ilke haline gelmiş olan bu bağlılığın temeli salt tarihsel şartlar gereği veya bir takım başka dönemsel faktörlerle açıklanamaz. Bu bağlılığın aslını oluşturan inançtır.

Yani Hz. Ali yaşarken ona bağlı yüce şahsiyetlerin olması ve bu şahsiyetlerin ölüm dahil hiç bir olumsuzluktan kaçınmadan son nefeslerine kadar Hz. Ali'nin yanında yer almaları iki partiden veya taraftan birisini tutmaktan kaynaklanan veya yine çıkarlar gereği tutulan bir tarafçılık değildir. Hz. Ali bağlısı, yandaşı, tarafı olmak her şeyden önce inançsal temelde olan bir bağlılıktır.

Bir çok kimsenin anlamadığı veya anlamak istemediği nokta burasıdır. Onlar basit çıkarlar gereği oluşan geçici taraftarlığı inançsal temeli olan bir bağlılıkla bir ve aynı tutuyorlar. Yanılgılı olan burasıdır.

Hz. Ali'ye bağlılık Ehlibeyte bağlılıktır. Ehlibeyte bağlılık cümle peygamberlere, Adem peygamberden başlayarak cümle peygamberlere ve onların getirmiş olduğu Hak mesajına, doğrulara, değerlere bağlılıktır.

Yaşamı, evreni, dünyayı en iyi şekilde yaşama, anlamına uygun bir yaşantının sahibi olmanın, olmak istemenin adıdır bu bağlılık.

Yaşamı sadece kendi saniyelik ömürleri ile sınırlı tutanlar, Hak ve hakikat sırrına yabancı olan ve ısrarla yabancı kalmak isteyenlerin bu bağlılığı anlamalarını elbette beklemiyoruz. Ancak hasbelkader bir şekilde yolları Hz. Ali'ye düşmüş olanların az çok bunu düşünmelerini, tefekkür etmelerini tavsiye ediyoruz. Öyle yaptıkları takdirde aslında kendilerine kapalı olan kapıların teker teker açıldıklarını göreceklerdir.

Hacı Bektaş Veli

Hacı Bektaş Veli, Alevi inancının serçemesidir.

İlahi mesajın özüne bağlı kalarak çok zor şartlarda inancın yeniden insanlığın hayatında yer edinmesine ve kalıcı hale gelmesini sağlayan yol erenidir.

Bizler, nasıl ki Hz. Ali ve 12 İmamlara bağlıysak aynı şekilde Hacı Bektaş Veli'ye de bağlıyız. Ulu Hünkar Hacı Bektaş Veli'nin yoluna bağlı, onun değerlerinin savunucusu, onun ilkelerinin takipçileriyiz. Alabildiğine kafa karışıklığının yaşandığı ve çeşitli merkezlerin müdahalelerinin hız kazandığı günümüzde bu bağlılığın altının kalın harflerle bir kez daha çizilmesi gerekiyor.

Bizlerin Hacı Bektaş Veli'ye bağlı olmamız, onun ilkelerinin takipçisi olmamız, onun şahsında somutlaşan değerlere önem vermemiz, beraberinde ulu Hünkarı daha iyi anlamamız gerektiği sonucunu ortaya koyuyor. Hacı Bektaş Veli'yi anlamak, kavramak, düşüncelerini ve değerlerini benimseyip özümsemek şu an yaşadığımız toplumsal (ve hatta bireysel) sorunlarımıza çözüm demektir.

Son bir kaç yüz yıldır toplumumuz -her manada- bir geriye gidiş yaşıyor. Oysaki toplumlarda bireyler gibi her anlamda, hayatın her noktasında durmadan ilerlemek, gelişmek, büyümek zorundadırlar. Eğer gelişme, ilerleme, büyüme olmuyorsa; kaçınılmaz olarak geriye gidiş gerçekleşiyor. Mevcudu korumak bile geriye gidiş demektir.

Alevi toplumu bilinen nedenlerden dolayı gelişmiyor, büyümüyor, ilerlemiyor. Herkes için geçerli olan Aleviler içinde geçerli. Geçerli olduğu içinde kaçınılmaz olarak Alevilerde geriye gidiyor. Geriye gitmek beraberinde yok olmayı getiriyor. Eğer bunca zamandır bunca geriye gidişe rağmen, en ufak bir ilerleme olmamasına rağmen Alevi toplumu varlığını -azalmış olarak da koruyorsa-, bunun en büyük nedeni; temelimizi atan ve daha sonra bu sağlam temel üzerinde inşa çalışmalarını devam ettiren başta Hacı Bektaş Veli olmak üzere yiğit önderlerimizin sarsılmaz inançlarına borçluyuz. O mübarek şahsiyetler sarsılmaz inançlarıyla muazzam bir temel atmışlardır. Bu temel sayesinde bunca yara bereye rağmen, kayıplara rağmen, azalmalara rağmen varlığımızı koruyoruz.

1240 yılında Anadolu topraklarının gördüğü en büyük isyanlardan biri olan Babailer isyanı meydana geldi. Aleviler için yenilgiyle sonuçlanan bu isyanda sayısız Alevi yaşamını yitirdi. Adeta taş üstünde taş, omuz üstünde baş kalmadı. Bir çok araştırmacının ortak görüşüne göre Hacı Bektaş bu isyanda yer aldı ve kardeşi Menteş'de bu isyanda şehitler kervanına katıldı.

Baba İlyas ve Baba İshak önderliğinde şekillenen bu soylu direniş eğer başarıyla sonuçlansaydı o zaman Aleviler inanç değerlerini ve ilkelerini hayata uygulayabilecekleri, özgürce yaşayabilecekleri bir düzen kuracaklardı. Ne yazık ki öyle olmadı. Bu görkemli direniş zaferle taçlanmadı. Taçlanmadığı içinde geride kalanlarda çok büyük kıyımlar yaşadılar, baskılar

gördüler. Adeta üstlerine ölü toprağı serpildi. İşte böylesi olumsuz koşulların hakim olduğu, ağır travmaların yaşandığı, korkunç baskıların hakim olduğu o dönemde Hünkar Hacı Bektaş Veli ortaya çıkıp ciddi bir çalışmaya girişti.

O günkü adıyla Sulucakarahöyük adlı köyde (günümüzün Hacıbektaş ilçesi), sadece üç-beş ailenin yaşadığı bu küçük yerleşimde adeta bir mucize gerçekleştirdi ulu Hünkar. Yenilgiyle sonuçlanan isyanın ağır etkilerini giderdiği gibi toplumu yeniden biçimlendirdi. O biçimlendirmenin etkileri hala canlı şekilde varlığını sürdürüyor.

Muazzam bir örgütlenmeye girişti Hacı Bektaş. Binlerce insanı eğitti, toplumun eksikliklerini tespit edip ona göre yeniden şekillendirdi. Yıkık, yenilmiş, baskı altında yaşayan bir toplumu ayağa kaldırdı ve yeniden tarih sahnesine sürdü. İşte keramet, mucize arayanlar başka noktalarda aramasınlar Hünkarın kerametini. Burada arasınlar. Onun yolunu sürdürenler bu noktada yoğunlaşsalar çok daha sağlam bakabiliriz geleceğe.

Hayata ve dünyaya kafa yoran, toplumun değerlerine duyarlı olanların Hacı Bektaş Veli'yi anlamaları gerektiğini bu yüzden ısrarla dile getiriyoruz. Eğer Hacı Bektaş'ı anlayıp az da olsa anladıklarımızı praktize edebilirsek, o vakit ulu Hünkarın deyimiyle “**bir oluruz, diri oluruz, iri oluruz**”. Öyle olduğumuz zamanda değil Alevilerin tarih sahnesinde silinmesi, aksine görkemli şekilde, insanlık var oldukça var olacak sağlam bir yapıya kavuşuruz.

İbadet

Zahiri manada ibadetin amacı insanın kendisini ve cümle varlığı var etmiş olan yüce Yaratıcıya karşı kulluk görevini yerine getirmesidir. Bu anlamıyla ibadetin tanımı doğrudur da. Ancak zahiri mananın ötesinde batini manada ise insan ibadet ederek ham ervahlıktan çıkıp kemalet mertebesine ulaşıyor. Aslında asıl gayede budur. Ham ervahlıktan, çiğlikten çıkıp kemaletle ulaşmak. Böylece kendimizle beraber cümle varlığa anlam ve mana vererek gerçeğin, hakikatin sırrına ermek... İbadet ederek asıl ulaşmak istediğimiz budur; irfaniyet, kemalet, insan-ı kamillik...

Allah'ın bizlerin ibadetine ihtiyacı var mı? İbadete ihtiyacı olan, her şeye kadir olan, her şeyi yaratmış olan yüceler yücesi Allah mıdır yoksa biz yarattıkları mıyız? Bu sorunun cevabı yeteri kadar açık ise asıl konumuza gelebiliriz.

Cem

Cem, Alevilerin toplu halde yaptıkları ibadetin adıdır.

Kavram olarak Cem Arapça bir kelime olup toplanma, birikme, bir araya gelme manasına gelmektedir.

Cem'in kaynağı **Kırklar Cem'idir.**

Cem ibadetini diğer inançlardaki ibadetlerden farklı kılan en önemli unsur; Cem de bulunanların aynı zamanda toplumda hesap vermekle yükümlü olmalarıdır. Cem de bulunanlar bir birlerinden **Razı Olmak** zorundalar.

Cem de bulunan bir kişi başka bir kişiye dargınsa, bu iki kişinin dargınlıkları giderilmeden, barışmaları sağlanmadan Cem'e başlanmaz.

Alevilerin toplu anlamda temel ibadeti olan Cem, bir **DEDE**'nin gözetiminde, önderliğinde yerine getirilir.

Cem ibadetine katil, hırsız, yolsuz, düşkün kimseler giremez.

Cem ibadetini kısa bir şekilde tanımlamak mümkün değil. Bu anlamda Cem'in ne olduğunu ve nasıl uygulandığını tam manasıyla kavramak için en yakındaki Cem evine gidip bilgilenmek gerekiyor.

Buraya kadar cem hakkında genel bilgiler verdik. Cemin anlam ve öneminin kavranılması için biraz daha detaylandırmak gerekiyor.

Son yüz yıldır kendinden mahrum kalan dimağların tekrar öze dönüşlerinin en esaslı yolu cemlerden, cem olmaktan geçer. Toplumsal düzenin ve bireysel iç huzurun yolu, yani kendisiyle, doğayla ve çevresi ile barışık bir kişilik olabilmenin yolu; yüz yılların ötesinden süzülüp gelen değerlerle buluşmaktan geçer.

Belki tam manasıyla günümüz cemleri o olması gereken nurani atmosferlerin hakim olduğu boyutları, asırlardır cemlerden uzak kalanlara yansıtmıyordur. Bir çok yönüyle –pratik manada- eksiklikler, yetmezlikler olabilir. Bütün bu eksiklikler, yetmezlikler, praktize edenlerin ham ervahlıkları, bilinç bulanıklığı cemleri gerçek amacından daha az işlevli hale getiriyor olabilir. **Bütün bu olumsuz diyebileceğimiz pratik**

durumlar cemlerin anlam ve öneminden bir eksilme meydana getirmiyor.

Her şeye çok çabuk bir şekilde ulaşıp tüketildiği bu zamanlarda, cemde aynı şekilde yaklaşanlar bir menzil almazlar.

Pratikte bazı yetmezlikler yaşanıyor. Ancak bütün olumsuzluklara rağmen samimiyetle cem olmak isteyen, ikrarına sadık olanların kısa sürede cemin gerçek mana ve anlamını kavrayacaklarına, daha doğrusu cemi yaşayacaklarına şüphe yok. Ancak ihlaslı olmayan, şüpheli yaklaşan, cem meydanına bütün kötü duygu ve düşüncelerden arınmamış olarak gelenler için cem meydanı bir dar meydan olacaktır.

Cem girerken ilk samimiyet sınavı girişte başlar. Cem meydanının kapısına niyaz edilir. Eşiğe basılmadan meydana varılır. Bunlardan önce ceme gelirken bütün art niyet ve ön yargılardan arınmış olarak, sadece bilinç yoluyla değil, aynı zamanda duygu yoluyla da, sezgisel olarak da cem yaşanılmaya çalışılır.

Cemden, semahtan, lokmadan, ferraştan, gülbanktan, gözcüden, ikrardan, 4 kapı 40 makamdan, deyiş ve duazdan, musahiplikten, çerağdan, dededen... ve daha nice sır içinde sırdan, yol içinden yoldan bihaber olan bilinç ve duyguların cemi basite almamaları gerekiyor. Eğer çok ucuz ve basit şekilde bir yaklaşım gösterilirse, bir tiyatro seyrederek gibi yaklaşırsa; o vakit asırlardır insanları ve insanlığı cemden

mahrum bırakmak isteyen yezitlerin amaçları gerçekleşmiş olur.

Cem; huzuru arayanların, düzeni mükemmel şekilde kurup kurumlaştırmak isteyenlerin, kendini bilmek isteyenlerin, arınıp aklanmak isteyenlerin, ölüp yeniden doğmak isteyenlerin, sırrı hakikate ermek isteyenlerin, var olmak için yok olmayı göze alanların, semah dönüp gökyüzüne ağanların... dır.

Cem, ikrar verip ikrarına sadık olanlarındır.

Dara durmaktır cem, Mansur misali.

Aşkınlığın, yüceliğin yaşandığı, yaşatıldığı meydandır cem meydanı. Eğrinin düz olduğu, yalanın yersiz olduğu, Hakkın ve can`ın esas olduğu, bir olduğu meydandır cem meydanı.

Cem; mükemmelliğe, insanı, İnsani Kamil olmaya götüren yoldur.

Cemde okunan gülbank

Cem açılış gülbankı

Bismişah, Allah Allah.

Akşamlar hayır ola, hayırlar feth ola, şerler def ola, demler daim, Cemler kaim ola.

Hazır-gaip, zahir-batın cem erenlerinin nuru cemalları aşk ola.

Ehlibeytin, Üçlerin, Beşlerin, Yedilerin, Oniki İmamların, Ondört Masum Pakların, Onyeddi Kemerbestlerin, Kırkların, cümle erenlerin katarından, didarından ayırmaya.

Her dilde bir dilek, her gönülde bir murat vardır. İnandığımız, güvendiğimiz yüce Yaradan, dilde dileklerimizi, gönülde muratlarımızı vere.

Allah, namerde-merde muhtaç eylemeye.

Duvarımızdan taş, gözlerimizden yaş dökmeye.

Genç yaşta ölüm, ihtiyarlıkta zulüm vermeye.

Hak evimizin, toplumumuzun ağız tatlılığını bozmaya.

Huzur vere, dertlerimize derman, hastalarımıza şifa, borçlarımıza eda nasip eyleye.

Yolumuzu yolsuza, yüzümüzü nursuza uğratmaya.

Gökten hayırlı rahmetler, yerden hayırlı bereketler; ana-babasına, toplumuna hayırlı evlatlar vere.

On sekiz bin alemle mümin, Müslim cümle kardeşlerimizi Muhammed- Ali gülbangından mahrum eylemeye.

Çağırdığımızda, bunaldığımızda Hızır yoldaşımız; Şah-ı Merdan Ali kardaşımız, Hünkar Hacı Bektaş Veli de haldaşımız ola.

Duası bizden, kabulü Allah'tan ola.

Gerçekler demine, evliya keremine, gönüller birliğiyle gerçeğe Hû diyelim.

Cem de On İki Hizmet

Cemlerimiz ve cemlerimizdeki her uygulama asıl olarak tüm yaşantımızın cem halinde yaşanması gerektiğinin adeta mikro örnekleridir.

Bir bütün olarak cemimize, cemimiz de ki on iki hizmete bu nazarla bakmamız gerekiyor.

Cemlerimizde bir araya gelip, birlik olup ibadetimizi yapıyoruz.

Cemlerimizde Yüce Yaratıcıya ibadetle beraber; var olmanın, can olarak bedenleşip varlık meydanına çıkmış olmamızın, görünür aleme gelmiş olmamızın bilinci ve sorumluluğuyla hem kendi özümüze karşı hemde toplumu karşı hesap vermeye de yükümlüüz.

Cemlerimizdeki her dua, her deyiş, her uygulama bir bütün olarak bizleri insanlık bilincinin zirve noktasına taşıyor ve daimi olarak orada kalıp insan-ı kamil olmamıza olanak veriyor.

Cemimizdeki on iki hizmetin hem zahiri hemde batını anlamda anlamları vardır. Bunları yeri geldiğinde açıklıyoruz. Burada kısaca başlıklar şeklinde on iki hizmetin neler olduğuna bir göz atalım.

Dede/Pir/Mürşit:

Bu hizmete pirlük hizmeti diyoruz. Cemin genel gidişatını pir belirliyor.

Rehber:

Cemi yönetmekle görevli pirin yardımcısıdır rehber.

Çerağ/Delil:

Cem meydanı ile beraber gönülleri ve bilinçleri aydınlatandır delil.

Gözcü:

Gönül gözü ile bakıp ham ervahları hamlıklarından dolayı uyarandır.

Zakir:

Sesi ve sazı ile birlik halinde dile gelmemizdir.

Süpürgeci:

Cem meydanı ile beraber gönülleri ve art düşünceleri temizleyendir.

İznikçi/Meydancı:

Cem meydanının dirliğini, düzenini sağlayandır.

Niyazcı/Kurbancı/Lokmacı:

Helal kazançla elde edilmiş lokmaların cem meydanına ayırım gözetilmeksizin getir adaletli şekilde dağıtandır.

Saka:

İmam Hüseyin'in şahsında yaşamın var olması ve devam etmesinin önemini canlara idrak ettirendir.

Tezekar/İbriktar:

Bedensel temizlik ile beraber düşünel ve duygusal yıkanmadır.

Peyikçi/Haberci:

Duymadım, bilemedim dememek için görevlidir peyikçi.

Kapıcı:

Kötü duygu ve düşüncelerin pir u pakların meydanı olan cem meydanına gelmemesini sağlayandır.

Cem de on iki hizmette bazı hizmetlerin detayları**Süpürgeci Hizmeti**

Süpürgeci (süpürgeci hizmetinin bir diğeri adı da faraştır) hizmeti, sadece cemde cem meydanını süpürmek, temizlemek, pir u pak hale getirmek değıldir. Böyle yapmak zahiri anlamdadır.

Süpürgecinin cem meydanında süpürge ile (veya elini süpürge gibi yaparak) silip süpürdüğü aslında gönümüzdeki kirdir. Ruhumuzdaki kibirdir, benliktir.

Cemimizde ki süpürgecilik hizmeti çevre temizliğine önemi işaret ettiği gibi insana ve doğaya düşman, kirli ne varsa onlarında temizlenmesi, silinip süpürülmesidir.

Arınmışlar topluluğu olan Güruh-u Naciyelerden olma isteğinin süpürülmeye görünür hale getirilmesidir süpürgecilik hizmeti.

Yezitlerin, Mervanların ve onların şahsında cümle kötülüklerin yer yüzünden silinmesi, bir daha yer yüzünde yaşam olanağı olmaması ve zamanın sahibi Mehdinin zuhur etmesinin sembolüdür süpürgecilik hizmeti.

Süpürgeci (Faraş/Ferraş) hizmeti gülbankı

Süpürgeci, süpürgesini eline alıp, üç kez “ *Hü erenler! Hak-Muhammed-Ali'nin hizmeti geliyor...* ” der, her seferinde bir adım atarak meydanın ortasına kadar gelir , süpürgeyi sağına indirip yere niyaz eder süpürgeyi alıp ayağa kalkar, ayakları mühürlü öne eğilir; “Allah, Muhammed, Ya Ali...” diye meydana üç kez süpürge çalıp, süpürge sol koltuğunda dara durur ve şu tercümanı okur:

“Destur Pirim!

Güruh-i Nâci'yim, Kırklar Meydanı'nda süpürgeciyim

Pir divanında durucuyum

Hüseyin-i Kerbela için gözlerim kan yaştur

Lanet olsun Yezid'in bağı kara taştur

Erenler meydanında Aliyyel-Mürteza baştur

Pîrimiz Kırklar içinde Seyyid-i Ferraş'tır

Allah eyvallah...Nefes Pîrdedir...”

Süpürgeci hizmetini yerine getiren bu gülbankı okuduktan sonra dede süpürgeciye şu duayı verir:

“Allah... Allah...

Süpürgeci Selman, kör olsun Mervan, cennette Rıdvan

Zuhura gelsin Mehdi-i Sahib-zaman

Yardımcımız olsun Oniki İmam

Hizmetinden şefaata bulasın

Seyyid-i Ferraş’ın himmeti üzerinde ola

Gerçeğe Hü...”

(Süpürgecinin vereceği diğer bir süpürge tercemanı da şöyledir: *“Biz üç bacıyız, Gürüh-i Naci’yiz, Kırklar Meydanı’nda süpürgeciyiz.*

Süpürgeci Selman, kör olsun Mervan, carımıza yetişsin Mehdi-i Sahip-zaman. Allah, eyvallah. Nefes Pir’dedir...”

Dedenin süpürgeciye vereceği diğer bir dua da şudur:

“Allah...Allah...Hayır hizmetin kabul yüzün ak ola.

Durduğun dardan, divandan iyilikler göresin.

Hak-Muhammed-Ali katarından, didarından ayırmaya.

Seyyid-i Ferraş’ın himmeti üzerinde hazır ve nazır ola.

Hizmetinden şefaata bulasın.

Gerçeğe Hü...”)

Meydan postu seccade hizmeti gülbankı

Süpürgeci, meydana süpürge çalıp duasını aldıktan sonra, bu hizmeti yerine getirecek olan can post'u (seccadeyi) kollarının üzerine alıp üç kez: “*Hü erenler! Muhammed-Ali'nin hizmeti geliyor!*” der, her seferinde bir adım atarak meydanın ortasına kadar gelip dara durur ve şu tercümanı okur:

“Destur Pirim!

Muhammed Mustafa'nındır bu seccade

Aliyyel Mürteza'nındır bu seccade

Hatice-i Kübra, Fatıma-yi Zehra'nındır bu seccade

Oniki İmamlarıdır bu seccade

Pîrimiz Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nindir bu seccade

Cem birliğine, sohbet sırrına, evliya keremine

Hü diyelim, Allah eyvallah

Nefes Pirdedir...”

Dede, postu seren hizmet sahibine şu duayı verir:

“Allah...Allah...”

Post kadim ola, inkâr feth ola.

Hayırlığa gelmiş, hayırlığa serilmiş ola.

Kırklar meydanına serilen bu kutsal postun üzerinde sorgulanan canların didarı cennet ola, günahları affola.

Seccaden temiz, yüziin ak ola.

Hizmetinden şefaata bulasın.

Dil bizden, nefes Hazret-i Pîr'den ola.

Gerçekler demine, Hü mümine Ya Ali..."

Duasını alan bu hizmeti yapan can, postu meydana serer, dört tarafına “ Allah, Muhammed, Ya Ali, Hünkâr Hacı Bektaş Veli...” diyerek niyaz eder, geri geri ve diz üzeri gider, yerine oturur

Tezekar

Cem ibadetindeki tezekar hizmeti (tezekarın bir diğer adı da ibriktardır) bedensel temizliği sembolize ediyor.

Genel olarak bir bacı ve kardeş tarafından yerine getirilen bu hizmet, sembolik olarak cemde hizmet sahiplerinin ellerine bir kaç damla su dökülmesi ve havluyla kurulunması ile gerçekleşir.

Tezekar hizmetinde yerine getirilen ve inananlarca yaşamlarının tümünde hakim kılınması istenen bedensel temizlik ile beraber ruhsal arınmadır da.

Günümüz medeniyetinin en önemli göstergelerinden birisi çevre ve bedensel temizliktir. Çevresini, evini, bedenini temiz

tutmayan, doğayı kirletip kirli bıraktığı gibi bedenini de kirli bırakan birisinin doğru bir yaşamın sahibi olduğu söylenemez.

Tezekar hizmetinin amacı ve işlevi insanlara bedensel temizliğin önemini, hayatiyetini anlatmak, kavratmaktır. Bedensel kirlilik hastalıklara ve daha başka olumsuzluklara davetiyedir.

Bedenini, evini ve çevresini temiz tutmak insanın ulaştığı kamillik düzeyinin nişanesidir.

Bedenini ve çevresini temiz tutmak, temiz ve titiz olmayı yaşam biçimi haline getirmek, yattığı yatağından, oturduğu koltuğa kadar temiz kullanmak için maddi olarak çok birikime sahip olmak gerekmiyor. Önemli olan tezekar hizmeti ile sembolize edilen temizliği yaşam biçimi haline getirmek, kural ve ilke olarak temizliği esas almak, toplum içinde temiz kalmaktır.

Bedeni kirli olup üstü başı kokan, evi oturulamayacak derecede kirli olan birisinin kendi yaşamına yön verdiği kuşkuludur. Böylesi bir kişinin arı ve duru canların meydanı olan cem meydanında yerleri yoktur.

Her kim ki cem meydanına gelip cem olmak istiyorsa bedeni ve üstü başı temiz olacaktır.

Tezekar/İbriktar hizmeti gülbankı

İbriktarın okuduğu gülbank:

“Destur Pîrim!

Ben gulam-ı Haydariyem

Adûdan etmem hayf-u bâk

Çünkü bu hizmette örnektir bana Selman-ı Pâk

Gönlümüzü Hakka bağlayıp, yunduk, arındık, olduk pâk

Nefes pirdedir...”

Dedenin, hizmetin yerine getirilmesinden sonra okuduğu dua:

“Allah...Allah...”

Hizmetleriniz kabul, muratlarınız hasıl ola. İsteğinizi, dileğinizi

Hak-Muhammed-Ali vere. Elleriniz dert görmeye, gönlünüz

incinmeye.

Hizmetinizden şefaât bulasınız.

Selman-ı Pâk'in hüsnü himmeti üzerinizde ola.

Gerçeğe hü...”

Zakir ve Zakirlik

Zakir'in zikri saz ile

Kuran okur avaz ile

Mümin Müslim niyaz ile

Zakir sana haber olsun

Cem bizlerin ibadetidir. Cemlerdeki 12 hizmette cem ibadetinin bölümleridir. Her hizmet bir sembol niteliğindedir ve bu sembol hizmetlerin yaşamın tümünde karşılığı vardır. Yani cemlerde hizmet ediyor olmamız sadece cemde yapmış olduğumuz bir kaç saatlik bir hizmet ile sınırlı değildir. Burada amaçlanan cem ibadetini yaşamın tümüne aksettirip

yaşamaktır. Tüm yaşamı cem ibadeti atmosferinde yaşamak, daimi olarak ibadet halinde olmaktır.

Zakir olmayı ve zakirliği de bu kutsallık ve sorumluluk ile ele almak gerekiyor.

Zakirler, cem ibadetine 12 hizmetten biri olan zakirlik hizmetini yerine getiriyorlar. Zakirler aynı zamanda ağır baskı koşullarında yani Aleviliğin güvencede olmadığı, Alevilerin inançlarını gizli tutmak durumunda kaldıkları, yol ve erkanın yürütülmediği veya gizlice yürütülmek zorunda kaldığı zamanlarda inancın devamı noktasında bellek taşıyıcılığı da yapıyorlar.

Bu yola hizmet eden herkes elbette önemli, saygın ve değerlidir. Fakat zakirlerin bellek taşıyıcı olmaları hasebiyle saygınlıkları, değerleri daha başka bir boyuttadır. Onlar adeta inancın güzelliğini-özünü sazları, sesleri ve şiirleriyle yüreklere ve bilinçlere kazıyanlardır.

İnancımızın, değerlerimizin yaşatılması, erkanımızın varlığını sürdürmesi noktasında zakirlerimizin bellek ve bilinç taşıyıcıları olmaları onlara ağır sorumluluklarda yüklemektedir. Eskiden zakirlerimizin 3 tane paslı tel ile yüreklere ve beyinlere kazdıkları ve bir daha çıkmayan bilinci yeni zamanlarda daha estetik ve güzellikte çağımızın zakirleri yapmalılar.

Cemlerimizde ve muhabbetlerde zakirlerimiz yolu yaşatmış ve yaşamış olan nice ulu ozanlarımız gibi sazları ile bütünleşebilmeli ve söyledikleri deyişlerin özüne uygun bir

yaşamın sahibi olabilmeliler. Böyle olurlarsa, yani söyledikleriyle yaptıkları uyumlu olursa, sazlarını samimiyetle ve sözlerini içtenlikle, hissederek, yaşayarak söylerlerse ölümsüz eserler bırakırlar. Onlardan ulu ozanlarımız gibi ölümsüzleşirler.

Zakirlik hizmetini yerine getiren canların bir bütün olarak gelişmeleri ve hizmetlerini bu gelişmişlik ile yerine getirmeleri gerekiyor.

Gelişmişlik; estetikliktir, güzelliştir. Her tele dokunuşta, her dile gelen mısrada insanı cezbeye getirmeli, çok güçlü duygu ve düşünceler yaşatmalıdır.

Hizmet eden, hizmet ederken var olanın üstüne yeni değerler ve birikimler katan, gelişip güzelleşen tüm canların yolları aydınlık olsun.

Çerağ/Delil

Çerağ ve delil kelimeleri/kavramları genel manada bir birinden farklı anlamlara sahip olmakla beraber Alevi inancında birlikte kullanılan kavramlardır. Çerağ kelimesi Farsça bir kelime olup kandil, güneş, mum, lamba, çıra anlamına gelmektedir. Delil ise Arapça bir kavram olup rehber, yol gösterici, kılavuz anlamına gelmektedir.

Cemlerimizdeki on iki hizmetlerden biride çerağı yakma, başka bir kavramla delili uyandırma görevidir. Bu hizmete hem çerağcı hemde delilci denilir. Çerağ ve delil Alevi inancında bir

birinin içine geçmiş, biri diğerinin yerine kullanılan, birbirini tamamlayan kavramlardır. Bu elbette öylesine oluşmuş bir birliktelik değildir. Bunun oluşumunun bir çok anlamı olmakla beraber asıl anlaşılması gereken veya anlam verilmesi gereken batını manasıdır. Dışsal/zahiri olarak bile bu kavramlar yan yana getirildiğinde anlamak isteyenler için epey anlamlar vardır. Bir yandan ışık, diğer yanda yol göstericilik!

Çerağ yakıldığı, delil uyandırıldığı zaman salt gün yüzüne çıkan güzellikler, aydınlanan mekan değildir. Asıl aydınlanan insanın kalbi ve bilincidir.

Çerağ, Allah'ın nurudur. Daha yer gök hiç bir şey yokken o nur vardı. Her şey o nurdan meydana gelmiştir. İşte çerağın yakılması o nurun bütünlüklü olarak, daim olarak yankısını bulmasıdır.

Çerağın yakılması Muhammed Ali yolunun sevgiyle, aşkla olduğu kadar bilimle, irfanla bütün insanların yüreklerinin ve beyinlerinin aydınlanmasıdır. Aydınlanan insan, kendini bilen insan varoluşa en anlamlı cevabı verendir. Aydınlanan, aydınlık olan, çerağ misali yanan çevresini de aydınlatır. Bunlar ve bunlara benzer anlamları olan çerağın uyandırılması sadece cemle sınırlı kalmamalı. Her Alevi inançlı insan perşembeyi cumaya bağlayan gece mutlaka delili uyandırmalıdır. İster tek başına olsun, ister ailesi ile olsun mutlaka dua/gülbank eşliğinden delili uyandırmalıdır. İlk etapta ailenin anne babası delili uyandırmalı ama zaman zaman yaşlı küçük de olsa çocuklara da bu görev verilmelidir. Yine cemlerde olduğu gibi delili söndürmek yoktur. Delili

söndürmek yerine sır etmek vardır. Nasıl oluyor bu sır etmek? Örneğin çerağ olarak eğer bir mum yakılmışsa –ki genelde mum yakılıyor- o vakit klasik olarak üfleyerek çerağ söndürülmez. Bunun yerine yine gülbak okunarak işaret parmağı ile baş parmak hafif ıslatılıp delil bu iki parmak ile sır edilir/dinlendirilir.

Nur suresi 35-36

Allah, göklerin ve yerin Nur'udur. Onun nurunun örneği, içinde çerağ bulunan bir kandile benzer. Kandil, bir sırça içerisinde. Sırça, inciden bir yıldız gibidir ki, doğuya da batıya da nispeti olmayan bereketli bir zeytin ağacından yakılır. Bu ağacın yağı, neredeyse ateş dokunmasa bile ışık saçar. Nur üzerine nurdur o. Allah, dilediğini kendi nuruna kılavuzlar. Allah, insanlara örnekler verir. Allah her şeyi bilmektedir.

Kandil, Allah'ın yükseltilmesine ve içinde adının anılmasına izin verdiği evlerdedir. Orada sabah-akşam O'nu tespih eder.

Çerağı Ruşen, Fahri Dervişan,

Zuhuru iman, Himmeti Piran,

Piri Horasan, Kürşadı meydan

Kuvveyi Abdalan, Kanunu Evliya,

Gerçeklerin demine hü.

La feta illa Ali la Seyfa illa Zülfükar

Bi nuru azametike ya Allah ya Allah ya Allah

Ve bi nuru nübüvvetike ya Muhammet ya Muhammet ya

Muhammet

Ve biri nuru velayetike ya Ali ya Ali ya Ali

***

Çün çerağı fahri uyandırdık, Huda'nın aşkına
Seyyid-ül Kevneyn Muhammed Mustafa'nın aşkına

Saki-i Kevser Ali'yyel Murtaza'nın aşkına
Hem Hatice Fatıma, Hayrünissanın aşkına

Şah Hasan, Hulki Rıza, hem Şah Hüseyini Kerbela
Ol imam-ı etkiya Zeynel Abanın aşkına

Hem Muhammed Bakir ol kim nesli Paki Murteza
Cafer -üs Sadık İmamı Rehmümanın aşkına

Musai Kazım İmamı Serfirazı ehli Hak
Hem Ali Musa Rızayı Sabiranın aşkına

Sah Taki ve Ba Naki hem Hasan-ül Askeri
Ol Muhammed Mehdi Sahip Livanın aşkına

Pirimiz üstadımız Bektaş Velinin aşkına
Haşre dek yanan yakılan aşikanın aşkına

***

Hata ettim Hüda yaktı delili
Muhammed Mustafa yaktı delili

Ol Ali Abâ'dan Haydar-ı Kerrar
Ali'yyel Murtaza yaktı delili

Hatice-Tül Kübra Fatima Zehra
Ol Hayrün Nisa yaktı delili

Hasan'ın aşkına girdim meydana
Hüseyn-i Kerbela yaktı delili

İmam Zeynel, İmam Bakır-ı Cafer
Kâzım Musa Rıza yaktı delili

Muhammed Taki'den hem Ali Naki
Hasan-ül Askeri yaktı delili

Muhammed Mehdiyi Ol Sahib-zaman
Eşiğinde Ayet yaktı delili

Bilirim Günahım hadden aşubdur
Hünkâr-ı Evliya yaktı delili

Oniki İmamdır bu nur Hatayi
Şir-i Yezdan Ali yaktı delili

***

Bismişah Allah Allah!

Allah'tan bize ulaşan çerağımız sonsuza dek kılavuzumuz olsun!

Çerağımız yansın yakılsın, Allah'ın nuru aşkına!

Çerağımız yansın yakılsın, Peygamberliğin nuru aşkına!

Çerağımız yansın yakılsın, velâyetin nuru aşkına!

Çerağımız yansın yakılsın, Ehlibeyt'in nuru aşkına!

Çerağımız yansın yakılsın, Pir Hünkâr Hacı i Veli Aşkına!

Çerağımız yansın yakılsın, yolumuzun, birliğimizin, dirliğimizin aşkına!

Sonsuza dek bu çerağ yolumuzun ve yaşantımızın ışığı ola.
Gerçeğe Hü.

Saka Hizmeti

Saka hizmeti, cemde bulunan canlılara su dağıtma hizmetidir.

Yaşam su ile başlamıştır ve su ile devam etmektedir. Suyun olmadığı bir dünya yaşamın olmadığı bir dünyadır.

Uzayın derinliklerini araştıranlar başka bir planette yaşamın olabilmesi için orada suyun olması gerektiğini söylüyorlar.

Su, yaşamdır.

Cemlerimizde ibadetin yani sıra 12 hizmetlerin tamamında olduğu gibi saka hizmeti ile de gerçeğe, yalnızca yaşamın ve varoluşun gerçeklerine vurgu yapılmaktadır.

Cemlerimiz varoluşun, hayatın devamının, kemaletin kısacası gerçeklerin/hakikatin sembollerle tekrar tekrar insana

hatırlatılmasıdır ve bütün bu gerçeklerin ışığında hayatın yaşanmasıdır.

Saka hizmeti ile suyun dünya, tüm canlılar ve insanlar için anlamı ve önemi vurgulanıyor.

Saka hizmeti ile aynı zamanda Hz. Hüseyin ve Kerbela şehitleri anılır, onların anısına su dağıtılır ve mersiyeler okunur. Saka suyunu imam Hüseyin aşkına/anısına dağıtmak; inancı, yiğitliği ve dürüstlüğü simgeleyen Hz. Hüseyin'i sevgiyle anmak; kötülüğü, haksızlığı, zulmü, vahşeti, alçaklığı simgeleyen Yezit ve Yezit zihniyetini lanetlemektir.

Saka hizmetini yerine getiren, su dolu bir kabla (ve bardaklarla) gelip, üç kez:

-Hü erenler! Hak, Muhammed, Ali'nin hizmeti geliyor... der.
Bu cümleyi her söyleyişinde bir adım atarak meydanın ortasına kadar gelip, su kabını ve bardakları sağına indirip, yere niyaz eder, yine su dolu kabı ve bardakları eline alıp ayağa kalkar, ayakları mühürlü dâr'a durur ve şu tercemanı okur:

“Destur Pîrim!

Lutfuna muhtacız, eyle ihsan Ya Hüseyin

Derdimize senden derman eyle derman Ya Hüseyin

Gayriye muhtaç eyleme sevenleri el-aman

Sen medet kıl bizlere her dem Ya Hüseyin

Yüzbin kere lanet olsun o sapıtmış Güruha

Ahdi bozup şehit kıldılar onlar seni Ya Hüseyin

Güzel ismin hakkı için zikredeni darda koyma

Esenlik ver yaşlı gözle ağlayana Ya Hüseyin

İznin ile su getirelim aşkına vermek için

Aşkınla içenlere kıl âb-ı hayat Ya Hüseyin” der, suyu dualaması için sürahiyi dedenin önüne götürür ve dede şu gülbangı verir:

“ Allah...Allah...Erenlerin himmeti ile, Muhammed-Ali aşkına, Hazret-i İmam Hüseyin ile Kerbela’da susuz şehit düşenlerin tertemiz ruhları yüzü suyu hürmetine, Fatma anamızın şefkatine, yolumuzu-erkânımızı kuran gerçek erenlerin hürmetine, bir yudum içenin bir damlası üzerine düşenin dualarını kabul eyle, günahlarını affeyle. Nur ola, sır ola, kalbe gevher ola. Dertlere deva, hastalara şifa, borçlara eda ola. Dil bizden, kerem Hazret-i Hüseyin-i Kerbela’dan ola. Yuf münkire, lanet Yezid’e, rahmet mümine olsun Gerçeğe hü...”
Saka elindeki sürahidenden bir bardağa birer yudumluk su koyarak, dede ile beraber üç kişiye su verir. Su verirken yüksek sesle:

“Geçmişiz biz can-ü baştan Hak erenler aşkına

Can gözü dem-be-dem Hakk’ı görenler aşkına

Kerbela’da su içmeden can verenler aşkına

Gözüm yaşın sebil ettim , için İmam Hüseyin aşkına

Aşk olsun içenlere, rahmet göçenlere, lanet Yezid’e” der.

Dede suyu içmeden önce *cemaate* “Hüseyin-i Kerbela ve tüm şehitlerimizin anısına ve aşkına bir yudum suyu içmeme helallik veriyor musunuz canlar?” diye sorar ve “Bu su, Kerbela şehitlerinin suyudur. O mazlum ve masumlar gibi alnınız ak, gönlünüz pâk ola...” diye dua eder.

Bundan sonra saka, meydanın çevresinde dolanarak elindeki sudan az miktarda olmak üzere tüm cemde oturanlara serper ve bu iş süresince yüksek sesle şu cümleleri tekrarlar: “Allah’ın selamı üzerine olsun Ya Hüseyin. Muhammed Mustafa aşkına, Aliyyel Mürteza aşkına...Kerbela şehitleri aşkına...İmam Hüseyin ve onun yolunu sürenler aşkına...(su...su...) diye şehit olan masumların aşkına...Kerbela şehitlerinin yüzü suyu hürmetine, özümüzü, gönüllerimizi tertemiz eyle Ya Hüseyin...Sakkahüm Ya İmam Hasan...Sakkahüm Şah Hüseyin...Şefaate eyle damlası düşene Ya Hüseyin...Yardım eyle Allah Allah çağrışana Ya Hüseyin...” der.

Lokma

Lokma gülbankı, helal bir emekle kazanılmış nimetlerle kurulmuş bir sofrada okunur. Yalanla, hileyle, üçkağıtçılıkla elde edilmiş, başka insanların haklarının gasp edilmesi sonucu elde edilmiş kazançtan meydana gelen sofrada lokma gülbankı okunmaz.

Alevi yolu rızalık yoludur. Bu yolun kurucuları bu yolu rızalıkla kurmuşlar ve bu yolu sürdürmüş olanlar,

sürdürenlerde rızalıkla sürdürüyorlar. Dolayısıyla kul hakkı yiyenler, haksiz yere kazanç elde edenler, sömürücüler, hilebazlar, haksız kazanç elde etmeyi marifet sayanlar, insanları dolandırmayı yetenek bilenlerin bu yolda işleri yoktur. Bunların lokmaları helal değil, hizmetleri delil değildir.

Lokmalarımızın kabul, gülbanklarımızın makbul olması için lokmalarımızın helal kazançla elde edilmesi gerekiyor. Hiç bir kul hakkı yemeden, hiç bir yalana-dolana başvurmadan alnımızın teriyle kazandığımız kazançla elde ettiğimiz lokmalarımız yiyene helal, yedirene delil olur. O sofralarda Halil İbrahim'in bereketi ile dolar.

Yemekten önce

Bismişah..

Allah.. Allah..

Evvel Allah diyelim, kadim Allah diyelim.

Sofra Ali'nin, himmet Veli'nin.

Geldi Ali sofrası, şah diyelim.

Şah versin, biz yiyelim!

Allah, eyvallah.

Gerçekler demine Hü diyelim.

***

Yemekten sonra

Bismişah..

Allah.. Allah..

Nimmet-i Celil, bereket-i Halil, şefaati-i Resul, inayeti-i Ali, Himmet-i Veli ola.

Artsın eksilmesin, taşsın dökülmesin.

Bu gitti, ganisi gele.....

Hak Muhammed Ali bereketini vere.

Yeyip yedirenlere, pişirip kotaranlara, nur-i iman, aşk-u sevk ola.

Dertlere derman hastalara şifa ola.

Gittikleri yerde gam ve keder görmeye.

Üçlerin, Beşlerin, Yedilerin, On İki İmamların, Ondört Masumu Pakların, Onyeddi Kemerbestlerin, Kırkların, Rical ül gayp erenlerin ve Pir dergahına yazıla.

Yiyene helal yedirene delil ola.

Lokma hakkına, evliye keremine, cömertler cemine, gerçek erenler demine Hü diyelim...

***

Bismillah Bismişah Allah Allah

Hizmetleriniz kabul ola.

Muratlarınız hasıl ola.

Lokmalarınız, kurbanlarınız ulu dergaha yazılmış ola.

Emeğiniz zaya gitmeye.

Her iki cihanda yüzünüz ak imanınız pak ola.

Ömrünüz bereketli, yuvanız meserretli ola.

Hak Muhammed Ali kabul eyleye.

On İki İmamın katarından ayırmaya.

Ondört Masumu Pak, Onyedı Kemerıbest ve Kırklar şefaatchiniz ola

İmam Hasan, Şah Hüseyin, Hünkar Hacı Bektaş Veli defterine kayıt ola.

Nur'u Nebi, Kerem-i Ali, Pirimiz Hacı Bektaş Veli gerçek erenler demine Hü mümine ya Ali!

Duaz ve Deyiş

Duaz, Duazdeh'in kısaltılmış halidir. Duazdeh Farsça olup on iki (12) anlamına gelmektedir.

Duaz, cem ayinlerinde söylenen ve On İki İmamların adlarının geçtiği deyişlerdir. Bu deyişlerde Ayrıca On İki İmamların yanı sıra başta Hz. Peygamber ve Hacı Bektaş Veli olmak üzere Alevi ulularının adları geçmektedir.

Duaz için “deyişler”lerdir tanımını yaptık. Anlaşılır olması için böyle bir tanım uygundur. Ancak duaz bir nevi dua olarak da algılana bilinir.

Şüphesiz Alevilik ve Aleviler hakkında biraz bilgi sahibi olan kişiler için duaz'in, nefes'in, türkü'nün, deyiş'in farklı anlamlara sahip olduğu aşikardır. Fakat günümüz gerçekliği doğrultusunda genel bir tanım olması ve bu tanımın yaygınlaşıp kabul görmesi için Deyiş tanımı en uygun olanıdır.

Deyiş; Aleviliği çağrıştıran her melodinin adıdır. Türkü, nefes, duaz bunlar da alt adlardır. Yoz ve yobaz üretimden

farklı olunduğunun anlaşılması için Deyiş en uygun tanımlımadır.

On iki hizmet deyişi

Haktan bize nida geldi
Pirim sana beyan olsun
Şahdan bize name geldi
Rehberime haber olsun

Şah kuluna kıldı nazar
Dört kalıptan adem süzer
Zeval gelmiş cemi bozar
Gözcü sana haber olsun

Zakirin zikri saz ile
Kuran okur avaz ile
Mümin Müslim niyaz ile
Zakirlere haber olsun

Hak kuluna nazar eyler
Hakın kelamını söyler
Mümin gelmiş mürvet diler
Peyik sana haber olsun

Mümini çekti meydana
Münkiri sürdü zindana
Hizmet verildi Selman'a
Faraşçıya haber olsun

Mümin yolun yakın ister
Münkirlerden sakın ister
Delil yanmaz yağın ister
Delilciye haber olsun

Bu yola giden nâcidir
Erenler kardeş bacıdır
Cem kilidi kapıcıdır
Kapıcıya haber olsun

Zakirlerin zikri sazdır
Okunan deyiş düazdır
Mümin hak ile niyazdır
Niyazcıya haber olsun

Hak kuluna kıldı rahmet
Sana niyaz Ya Muhammed
Hizmet görüldü muhabbet
Tezekere haber olsun

Yola giden haslar hası
Mümin giyer Hak libası
Doldur ver engürün tası
Sakacıya haber olsun

Şah Hatayi'm varı geldi
Müminlerin kârı geldi
Hakkın armağanı geldi
İznikçiye haber olsun

Medet Allah medet, medet ya
Ali Bizi dergahından mahrum eyleme
Pirim Hünkar Hacı Bektaşî Veli
Bizi dergahından mahrum eyleme

Adem-i Seyfullah Adem hakkı için
Muhammet Mustafa Hatem hakkı için
Eyüb'e verdiği sitem hakkı için
Bizi dergahından mahrum eyleme

Hasan'ın aşkına kııldım zarı
Şah Hüseyin dinimizin serveri
Alemin carısın cenabı bari
Bizi dergahından mahrum eyleme

Zeynel'in canına da kıldılar ceza
Muhammet Bakır'dır sırrı Mürteza
İmam Cafer Kazım Musa el Rıza
Bizi dergahından mahrum eyleme

Muhammed'im der ki didarım haktır
Taki Naki Askeri errahanimdir
Severim Mehdi'yi niyazım vardır
Bizi dergahından mahrum eyleme

Tevhit

Muhammed'i candan sev ki,
Ali'ye Selman olasin.
Ehlibeyt'e gönül ver ki
Ali'ye Selman olasin.

Muhammed'i hazır bil ki
Canı Hakk'a nazır bil ki
Her gördüğün Hızır bil ki
Ali'ye Selman olasin.

Muhammed'e gönül kat ki
Ceht edip rehbera yet ki
Bir gerçekten etek tut ki
Ali'ye Selman olasin.

Hasan ile girdim ceme
Hüseyin sırrını deme
Musahipsiz lokma yeme
Ali'ye Selman olasin.

Zeynel Bakır, Cafer, Kâzım
Rıza'ya bağlıdır özüm
Hatırın kırma şahbazın
Ali'ye Selman olasin.

Taki'ye, Naki'ye eriş
Askeri'de biter her iş
Mehdi'nin sırrına karış
Ali'ye Selman olasin.

Şah Hatayi'm özün ırma
Gerçekler gönlünü kırma
Her ademe sırrın verme

Ali'ye Selman olasın.

***

Medet Ey Allah'ım medet
Gel dertlere derman eyle
Yetiş Yâ Ali Muhammed
Gel dertlere derman eyle.

Hasan, Hüseyin aşkına
Yardım ederler düşküne
İmam Zeynel'in aşkına
Gel dertlere derman eyle.

İmam Bakır'ın katına
Cafer'in ilmi zatına
Musa, Rıza hürmetine
Gel dertlere derman eyle.

Şah Taki'nin hem Naki'nin
İmam Hasan-ül Askeri'nin
Yargılamak senin şanın
Gel dertlere derman eyle.

Gelip Hak'tan dilek dile
Mehdi sahip zaman gele
Dedemoğlu secde kıla
Gel dertlere derman eyle.

***

Ol Kırkların ceminde
La ilâhe illallâh
Erenler meydanında
La ilâhe illallâh

Hak leylâhe illallah
La ilâhe illallâh
Ali mürşid güzel Şah
Şahım eyvallah eyvallah

El çaldılar dest-i kefe
Dediler ki cana sefa
Yetiş Muhammed Mustafa
La ilâhe illallâh

Hak leylâhe illallah
La ilâhe illallâh
Ali mürşid güzel Şah
Şahım eyvallah eyvallah

İmam Hasan meydanda
Şah Hüseyin irfanda
İmam Zeynel zindanda
La ilâhe illallâh

Hak leylâhe illallah
La ilâhe illallâh
Ali mürşid güzel Şah
Şahım eyvallah eyvallah

İmam Bâkır sultanı
İmam Câfer erkânı
Yetiş keremler kânı
La ilâhe illallâh

Hak leylâhe illallah
La ilâhe illallâh
Ali mürşid güzel Şah
Şahım eyvallah eyvallah

Mûsa-i Kâzım Şah'tır

Daim der Hakka şükür
İmam Rıza bin okur
La ilâhe illallâh

Hak leylâhe illallah
La ilâhe illallâh
Ali mürşid güzel Şah
Şahım eyvallah eyvallah

Takî, Nakî engine
Al'Asker'in dengine
Mehdi resul cengine
La ilâhe illallâh

Hak leylâhe illallah
La ilâhe illallâh
Ali mürşid güzel Şah
Şahım eyvallah eyvallah

Kalmadı imamlar derdi
Aşkî muhabbet verdi
Derviş Veli'nin virdi
La ilâhe illallâh

Hak leylâhe illallah
La ilâhe illallâh
Ali mürşid güzel Şah
Şahım eyvallah eyvallah

Mersiye

Mersiye, Kerbela vakasını işleyen, Ehlibeyte ve On İki İmamlara bağlılığı, sevgiyi dile getiren bir şiir türüdür. Özellikle Muharrem Ay'ı boyunca söylenen ve Ehlibeyt taraftarlarının olduğu her coğrafyada ve her dilde söylenen ağıtlar bütünüdür mersiyeler. Mersiyelerde zalim olana, haksız olana bir öfke var. Yine mazlum olana, haklı olana bir sevgi ve sempati var. Mersiyeleri salt ağıt boyutuyla algılamak eksiklik olur. Mersiyeler bu noktada bilinç taşımasıdır. Aynı zamanda ne kadar da zaman geçmiş olursa olsun iyinin unutulmayacağı ve kötünün, zalimin her daim lanetleneceğinin göstergeleridir. Edebi açıdan, Ehlibeyte bağlı olanlar için bir edebi zenginliktir.

Bugün matem günü geldi
Ah Hüseyin Şah Hüseyin
Senin derdin bağrım deldi
Ah Hüseyin Şah Hüseyin

Kerbela'nın önü yazı
Yüreğimden çıkmaz sızı
Yezitler mi kırdı sizi
Ah Hüseyin Şah Hüseyin

Bizimle gelenler gelsin
Serini meydana koysun
Hüseyin'le şehid olsun
Ah Hüseyin Şah Hüseyin

Kerbela'nın yazıları
Şehid düştü gazileri
Fatmana'nın kuzuları

Ah Hüseyin Şah Hüseyin

Kerbela'nın önü düzdür
Geceler bana gündüzdür
Şah Kerbela'da yalnızdır
Ah Hüseyin Şah Hüseyin

Hür şehit atından düştü
Kafirler başına üştü
Müminlere matem düştü
Ah Hüseyin Şah Hüseyin

İşte geldi bahar yazlar
Yazı yazlar, güzü güzler
Fatman yolların gözler
Ah Hüseyin Şah Hüseyin

Kerbela'nın önü çağlı
Benim ciğerciğim dağlı
Hazret-i Ali'nin oğlu
Ah Hüseyin Şah Hüseyin

Atan Ali, anan Fatma
Dert üstüne dertler katma
Didarından mahrum etme
Ah Hüseyin Şah Hüseyin

Fatmana zülfünü çözer
Ağlayı ağlayı gezer
Müminlerin bağrın ezer
Ah Hüseyin Şah Hüseyin

Gazel oldu bahçe bağlar
Dumanlıdır yüce dağlar

Can Hatayi yanar ağlar
Ah Hüseyin Şah Hüseyin

Miracname

Geldi çağırdı Cebrail
Hak Muhammed Mustafa'ya
Hak seni Mirac'a okur
Dâvete Kadir Hüdaya.

Evvel emânet budur ki
Piri, rehberi tutasın
Kadim erkâna yatasın
Tariki müstakime.

Muhammed sükuta vardı
Vardı Hakk'ı zikreyledi
Şimdi senden el tutayım
Hak buyurdu vedduha.

Muhammedin belin bağladı
Anda ahir Cebrail
İki gönül bir oluben
Hep yürüdüler dergâha.

Vardı dergâh kapısına
Gördü orda bir arslan yatar
Arslan anda hamle kıldı
Korktu Muhammed Mustafa.

Buyurdu Sırr-ı Kâinat
Korkma Yâ Habibim dedi
Hatemi ağzına ver ki
Arslan ister bir nişane.

Hatemi ağzına verdi
Arslan orda oldu sakın
Muhammed'e yol veruben
Arslan gitti nihaneye.

Vardı Hakk'ı tavaf etti
Evvela bunu söyledi
Ne heybetli şirin varmış
Hayli cevreyledi bize.

Gördü bir biçare derviş
Hemen yutmak diledi
Ali yanımda olaydı
Dayanırdım ol Şahıma.

Gel benim sırr-ı devletlim
Sana tabiyim ey habibim
Eğiliben secde kıldı
Eşiği kıblegâhına.

Kudretten üç hon geldi
Sütü elma baldan aldı
Muhammed destini sundu
Nuş Etti Azametullaha.

Doksan bin kelam danıştı
İki cihan dostu dostuna
Tevhidi armağan verdi
Yeryüzündeki insana.

Muhammed ayağa kalktı
Hep ümmetini diledi
Ümmetine rahmet olsun
Anda dedi kibriya.

Eğiliben secde kıldı

Hoşkal sultanım dedi
Kalkıp evine giderken
Yol uğrattı kırklara.

Vardı kırklar makamına
Oturuben oldu sakin
Cümleside secde kıldı
Hazreti Emrullaha.

Muhammed sürdü yüzünü
Hakka teslim etti özünü
Cebrail getirdi üzümü
Hasan Hüseyin ol Şaha.

Canım size kimler derler
Şahım bize Kırklar derler
Cümleden ulu yolumuz
Eldedir külli varımız.

Madem size Kırklar derler
Niçin noksandır biriniz
Selman şeydullaha gitti
Ondandır eksik birimiz.

Cümleden ulu yolumuz
Eldedir külli varımız
Birimize neşter vursan
Bir yere akar kanımız.

Selman şeydullahtan geldi
Hü deyip içeri girdi
Bir üzüm tanesini koydu
Selmanın keşkullahına.

Kudretten bir el geldi
Ezdi bir engür eyledi

Hatemi parmakta gördü
Uğradı bir müşkül hale.

Ol şerbetten biri içti
Cümlesi de oldu hayran
Mümin müslüm üryan büryan
Hep girdiler semaha.

Cümlesi de el çırpıben
Dediler ki Allah Allah
Muhammed bile girdi
Kırklar ile semaha.

Muhammed'im coşa geldi
Tacı başından düştü
Kemerini kırk pare oldu
Hepsi Sardı Kırklara.

Muhabbetler galip oldu
Yol erkân yerini aldı
Muhammed'e yol göründü
Hatırları oldu sefa.

Muhammed evine gitti
Ali Hakkı tavaf etti
Hatemi önüne koydu
Dedi saddaksın Yâ Ali!

Evveli sen ahiri sen
Zahiri sen bâtını sen
Cümle sırlar sana ayan
Dedi Şah-ı Evliya

Şah Hatâyî 'm vakıf oldum
Ben bu sırrın ötesine

Hakkı inandıramadım
Özü çürük ervaha

Bizim Semahımız İlahi Bir Aşktır

Aşkın en alt boyutunu dahi yaşamaktan uzak olanlar, bütün evrenin semah döndüğünü de anlamakta zorlanırlar.

Canların, ilahi bir aşkın tezahürü olarak mikro (cüzzi) düzeyde döndüğü semahı, bütün alem, cümle kainat makro (külli) halde dönüyor.

İnsan, sonsuz vede sınırsız şu kainatta küçük bir varlık. Ama aynı zamanda Şah-ı Merdan'ında buyurduğu gibi küçük bir varlık olduğu halde bütün kainatın sırrını/gizemini/kodlarında içerisinde barındırıyor.

Semahta öyledir. Bu sebepten semahımız ilahi bir aşkın dışı vurmuş halinden başka bir şey değildir. Öyle tiyatro izler gibi semahı izlemek o aşk halinin izlerini bizlere göstermez. İlahi aşkın izlerini görmek ve bu izlerden yola çıkarak onu yaşamak istiyorsak arayışlarımızı daha farklı bir boyuta götürmeliyiz.

Sıradan, basit, alışageldik bir dans olarak veya tarihsel kökleri olan bir folklor oyunu olarak semahı düşünemeyiz. Her şeyden önce semah, toplu halde yapmakla mükellef olduğumuz cem ibadetimizin bir parçası, bölümüdür. Cem ki, bireysel mutluluk ve toplumsal huzurun hakim olduğu, nurani iklimlerin yaşandığı, insan-ı kamil olma yolunda adımların atıldığı, birliğin, kardeşliğin tesis edildiği, Hakka bağlılığın ve Ehlibeyte sevginin dorukta yaşandığı, cümle dargınlıkların ve küslüklerin giderildiği, kişinin özünü meydan getirip koyduğu, kendisini halkın ve Hakkın huzurunda dara çektiği... kısacası gerçek anlamda insan olmaya davetin gerçekleştiği ibadettir.

Cem ve onun bir bölümü olan semah, ulu Hünkarımız Hacı Bektaş Veli'ninde belirttiği gibi oyuncak olmayıp ilahi bir aşktır. Semahı basit bir folklor düzeyine indirmek gerçeklere aykırı olduğu gibi haksızlıktır da.

Semah, ibadetimizin bir parçasıdır. Nasıl ki bütün ibadetler onu uygulayanlar için özel ve kutsalsa cem ibadeti ve onun bir bölümü olan semah da biz Aleviler için aynı niteliktedir. Bizler için kutsal ve ilahi bir aşk olan semahı dışarıda bakanların tam olarak anlayabilmeleri, bir fikir sahibi olabilmeleri için biraz daha detaylandırılmalıdır. Çünkü semah öyle dışarıdan, seyirci olarak kolayca anlaşılacak bir şey değildir.

Yalın ayak, üryan-püryan olarak, tevhit halinde, cümle kainatı emsal alarak, aşk ile semah dönmek, seyir için değil, Hak için semah dönmek ilahi aşkın bir yansımasıdır. Cem erenlerinin o nurlu cemallerine yansıyan ve dedenin “semahınız Kırklar semahı olsun” dileğiyle dönülen semahlar kemalet yolunda menzil almış olmanın ve böylece gerçeğe, sırrı hakikate bir adım daha yaklaşmış olmanın göstergesidir.

Söylenen her deyiş, her nefes, her tevhit, her miraçname semah dönen canları bir adım daha turnalar misali göğe ağırtıyor.

Semahın ilahi bir aşk olduğunun bilincinde ve ayırdın da olarak aşk ile semah dönen canlar cümle varlıkla hemhal olup bütünleşirler. Bütünleştikçe, cümle varlıkla bir oldukça, cümle varlıkta yok oldukça var olurlar. İlahi bir aşk olan semah ancak bu manada olursa, bu amaçta olursa değerli olur. Yoksa sıradan bir halkoyunu gösterisi düzeyinde kalır.

Rızalık

Kul kuldan razı olursa, Hak'ta kullarından razı olur.

Cem ibadetinin başlaması için ceme katılanların mutlaka rızalık vermeleri gerekir. Rızalık, ceme katılan herkes için geçerlidir. Buna cemi yöneten dede, rehber, pir ve diğer hizmet sahipleri de dahildir. Eğer ceme katılanlardan herhangi birileri diğer birisinden razı değilse, bu razı olmama durumu giderilene kadar cem başlamaz. Cem ibadetinin başlaması için herkesin bir birinden razı ve hoşnut olması gerekiyor. Eğer varsa bir müşkül durum, bir dargınlık, küslük mutlaka bu çözülür. Çözülmeden, dargınlık ve küslükler giderilmeden ve herkes bir birinden razı olmadan ibadete başlanmaz.

Burası Hak meydanıdır. Burası özümüzü ve cümle benliğimizi ortaya koyduğumuz, dara çektiğimiz meydandır.

Bu meydan yanlış ve doğruların bir birinden ayrıldığı meydandır. Bu meydandan haksızlığa, yanlışlığa, kırgınlığa yer yoktur. İçinizde bir birinden razı ve hoşnut olmayan, dargın ve küskün varsa, beri gelsin, dile gelsin.

Müşkülü olan, haksızlığa uğradığını düşünen varsa cem meydanına gelir ve neden razı olmadığını tüm cem erenlerine anlatır. Cem erenleri de bu müşkülü hal etmekle yükümlüdürler. Böylece haklı ve haksız açığa çıkar varsa bir yanlışlık düzeltilir. Herkes bir birinden razı ve hoşnut olduktan sonra ceme ancak başlanılır.

Bu kısa açıklamadan da anlaşıldığı gibi Alevilik inancında rıza alınmadan, razı olunmadan menzil alınmıyor.

Alevilikte rızalık almak ve razı olmak esas ilkelere biridir. Fakat bu rızalık alma, razı olma öyle zor ile veya dayatma, baskı ile oluşan bir rızalık değildir. Tamamen gönülden, içten

gelen, hiç bir baskı ve dayatma kabul etmeyen bir rızalıktır. Zaten bir takım etki, baskı veya dayatma ile rızalık sağlansa bile bu uzun sürmez. Ve ayrıca bunun adı rızalık da olmaz.

Rızalık bir noktada belli bir inanç, irade ve bilinç gerektiriyor. Öyle kaba bir şekilde, veya formel bir geleneğin yerine getirilmesi olarak bakılamaz. Kesinlikle öz irade ile ortaya çıkan bir tutum ve davranıştır. Bu irade, inanç, bilinç ile şekillenmiştir.

Rızalık salt toplumsal ilişkilerde devreye giren bir ilke değildir. Böyle olmakla beraber, Alevi inanç önderlerimizde belirttiği gibi kişinin kendi kendisi ile de hoşnut ve barışık olması, yani kişinin kendi kendisinden de hoşnut ve razı olması gerekmektedir.

Bu nokta önemlidir. Hatta belkide rızalıkta ilk önemli noktada burasıdır. Kişi ilk etapta kendi kendisinden hoşnut ve razı olacak. Pirinin huzurunda, özünü dara çektiğinde, herhangi bir kimse daha bir şey söylemeden veya herkes ondan hoşnut ve razı olsa bile kişi yine de özünü meydana getirip tamamen öz iradesi ile, yüreğinin ve aklının rehberliğinde ailesine, topluma, doğaya varsa verdiği bir zarar, yaptığı bir yanlış; onun hesabını vermeli, özeleştiride bulunmalı ve yaptığı olumsuzlukları tekrardan düzeltme yoluna gitmelidir.

Alevilik yoluna inanmış bu yolun Hak yolu olduğuna ikrar getirmiş her can, akşam başını yastığına koyduğunda gönül rahatlığıyla uyuyabilmelidir. Başta kendisi olmak üzere herkesten hoşnut ve razı olmalıdır. İletişimde bulunduğu herkes de, buna doğa da dahil ondan hoşnut ve razı olmalıdır.

Cemde Özünü Dara Çekmek

Bizim inancımız olan Alevilikte kişinin kendi özünde sorulacağı hatırlatması erenlerimizce hep vurgulanır.

Cem meydanı bu vurgulamanın inananlarca açığa çıktığı meydandır.

Bir çok vesileyle belirttiğimiz gibi cem ibadeti başka ibadetlerle kıyaslanmayacak bir ibadettir. Cem meydanı da bu anlamıyla başka mabetlere benzemez.

Cem meydanı, Hakka ibadetin yanı sıra topluma karşıda sorumluluğun hatırlatıldığı ve hatta kişinin kendisine karşıda duygu-düşünce-davranış boyutuyla en doğrusunun oluşmasının önerildiği ve denetlendiği meydandır.

Cemde dara durmayı da bu çerçevede ele almak gerekiyor.

Dara durmak/ dara çekmek; cem meydanında bulunan bir canın topluma, doğaya karşı yaptığı yanlışlardan dolayı rızalığın oluşmaması sonucu gerçekleşir. Yine bu kişinin kendi bedenine ve canına karşı yaptığı yanlışlardan da dara çekilmesi ve nedenleri ve çözüm yollarının aranması, oluşturulması için yapılır.

Bütün bunlarla beraber dara durmak esas olarak kişinin başı açık, yalın ayak meydana gelip kendi özünü dara çekmesidir. Yani görünürde razılığın olduğu durumlarda bile, herkes bu kişiden razı olsa dahi kişinin kendi kendisinden razı olmaması ve kendi özünü dara çekip kendisinden bile sakladıklarını cem erenleriyle paylaşması, özeleştiri de bulunması, yanlışlarını ve hatalarını telafi etmesi ve cem erenlerinin himmet ve inayetlerini talep etmesidir.

Kendi özünü dara çekerek, bütün varlığını ortaya koyarak cem meydanında arlanmak, aklaşmak... Ham ervahlar, yolu biçimsel kabul edenler, ikrarına sadık olmayanlar aynı zamanda bir er meydanı olan cem meydanında özünü dara çekmezler. Özünü dara çekmek er kişinin halidir. İkrar verip ikrarının gereklerini yerine getirip getirmediğini en başta kendisi olmak üzere cem meydanındaki erenlerce tasdik edilmesidir dara durmak.

Saklayacak, gizleyecek, üstünü örtecek hiç bir yanlışın olmaması demektir. Olsa dahi samimice ve içtenlikte bu er meydanında aklanmak isteğidir. Yanlışını, hatasını, eksikliğini herkesten önce kişinin kendi kendisine ortaya koyması, samimice ve içtenlikle eleştirisini yapması ve daha iyisini, tamamını, doğrusunu yapacağına dair en başta kendisine ve topluma söz vermesidir.

Beri gelip, dile gelip dara durarak hatasını ve yanlışını söyleyerek varsa kırdığı, incittiği, üzdüğü kimse ondan özür dileyerek, hatasını telafi ederek ve bir daha aynı yanlışları yapmayarak dosdoğru yolda yürüyen, özü her dem darda olan canlar gerçek erenler olma yolunda adım adım yürüyor demektir.

Her nefes alış verişte, her yaptığı işte ve söylediği her sözde dardaymışçasına davrananlar bu yolun er yolcularıdır. Bu yolun er yolcularına aşk-ı niyazlar.

Cem İbadetinin Ayrıcalığı

Zahiri manada ibadetin amacı insanın kendisini ve cümle varlığı var etmiş olan yüce Yaraticıya karşı kulluk görevini yerine getirmesidir. Bu anlamıyla ibadetin tanımı doğrudur da. Ancak zahiri mananın ötesinde batini manada ise insan ibadet

ederek ham ervahlıktan çıkıp kemalet mertebesine ulaşıyor. Aslında asıl gayede budur. Ham ervahlıktan, çığlıktan çıkıp kemaletе ulaşmak. Böylece kendimizle beraber cümle varlığa anlam ve mana vererek gerçeğın, hakikatin sırrına ermek... İbadet ederek asıl ulaşmak istediğımız budur; irfaniyet, kemalet, insan-ı kamillik...

Allah'ın bizlerin ibadetіne ihtiyacı var mı? İbadete ihtiyacı olan, her şeye kadir olan, her şeyi yaratmış olan yüceler yücesi Allah mıdır yoksa biz yarattıkları mıyız? Bu sorunun cevabı yeteri kadar açık ise asıl konumuza gelebiliriz.

Cem ibadeti biz Alevilerin toplu halde ifa ettikleri ibadetin adıdır. Asırlardan bu yana bizler bu ibadet ile yüce yaratıcıya karşı görevlerimizi yerine getiriyor ve yine bu ibadet ile insan-ı kamillerden olma isteğimizi pratikleştiriyoruz.

Cem ibadeti öz olarak, taşıdığı mana itibariyle ilk günkü gibidir. Toplumun gelişimine paralel olarak bazı biçimsel değişimlerin olmuş olması bu öz çekirdeğın genetik kodlarını değiştirmemiştir. Cem ibadeti uygulandığı müddetçede bu öz hep var olacaktır. Gelişen zaman ve değişen mekan itibariyle biçimsel olan ve taşıdığı özü asla zedelemeyen bazı formel değişimler cem ibadetinin anlam ve içerdiği amacı gölgelemiyor. Bu noktada yanılığa gerek yoktur. Öz hep aynıdır ve hep de aynı kalacaktır.

Cem ibadeti öyle bir takım tarikatların yapmış oldukları zikir törenleri değildir. Yine bir takım ezoterik inançların ibadetleri (ritüelleri) ile kıyaslanamaz. Yine kendisini büyük ve tek tanrılı dinlerin yasal ve biricik temsilcileri olarak görenlerin yapmış olduğu ibadetlerle de kıyaslanamaz.

Cem ibadeti başlı başına bir fenomendir.

Cem ibadetinin kökleri insanlık tarihi kadar eskidir –sembolik olarak ilk insana kadar gider-. Ancak cem ibadetinin kavranılır şekilde insanlık hayatına girmesi Hakkın nurunun nübüvvet ve velayet şeklinde yer yüzünü şereflendirmesiyle olmuştur.

Cem ibadetini diğer bilinen ibadetlerden ayıran, farklı ve özel kılan nedir?

Cem ibadetini farklı ve özel kılan sadece cemin bir boyutu değildir. Bütün olarak, bütün boyutlarıyla cem ibadeti bilinen ve uygulanan diğer ibadet biçimlerinden farklı ve özeldir.

Cemin bütün aşamaları, yapılan bütün ritueller, yerine getirilen hizmetler, söylenen deyişler, okunan dualar yer yüzünde başka hiç bir ibadet biçiminde yoktur. Bütün bu özellikler ve güzellikler cemin bireysel huzur ve toplumsal düzen olarak yansımaları, hayatta karşılığını bulmasını sağlıyor.

Cem sadece bireylerin cem olup, bir araya gelip toplu halde Yaraticıya yakarmaları, istek ve dilekte bulunmaları değildir.

Bununla beraber çok önemli bir işlevi daha yerine getiriyor cem ibadeti. O da toplumsal barışın, huzurun, düzenin en güzel şekilde yürütülmesi için ceme katılanların bir birinden razı ve hoşnut olması gerektiği ilkesidir.

Cemin temel işlevlerinden birisidir bu: Razı olmak ve rıza göstermek. Ceme düşkün giremez. Düşkün birisinin, katil, hırsız, toplum karşıtı birisinin nurlu atmosferin hakim olduğu cemde yeri yoktur. Öyle birisine ceme katılanlar rızalık vermezler ve rızalık verilmediği zamanda cem ibadeti yapılmaz.

Düşkünün girmedeği ceme ancak arınmışlar, insan-ı kamil olmak isteyenler, Hakkın ve halkın huzurunda özünü dara çekip üryan-püryan meydana baş koyanlar girebilir.

Nefsinin oyuncağı olmuş olanlar, bir insan katlederek bütün insanlığı katletmiş olanlar, emek ve çaba göstermeden başkalarının sırtından geçinenlerin cem meydanında yerleri yoktur. Onların olduğu yerde rızalık yoktur. Rızalığın olmadığı yerde ise cem olmaz.

Oysa başka inançlarda öyle değildir. Bu gün kiliseye de, camiye de, çeşitli uzakdoğu inançlarının tapınaklarına da hırsız, katil, düşkün girip ibadet edebilir. Ancak cemevine böyle birisi giremez. Bu bile başlı başına çok önemli bir ayrıcalık değil mi?

Cem meydanı, küskünlüklerin giderildiği, haklı ile haksızın ayırt edildiği, kötü ve kötülüğün dışlandığı, iyi ve iyiliğin daim olunmasının sağlandığı meydana. Öyle salt birey olarak yüce Yararıcıya yakarma yeri değildir cem meydanı. Onunlar beraber toplumsal düzenin en sağlıklı ve güzel şekilde olması içinde ilkelerin olduğu ve bu ilkelerin gereklerinin yerine getirilip getirilmediğinin kontrol edildiği meydana.

Öyle zor ve baskı ile veya çeşitli yaptırımlar uygulayarak insanların iradeleri dışında maruz kaldıkları bir uygulama değildir bu. Tamamen insanın özgür iradesi ile bu ilkeleri benimsemesi ile gerçekleşiyor. Gönüllülük temeline dayanan bir toplumsal sözleşme...

Delil/çerağ, lokma, duazlar, nefesler, semah, on iki hizmet, rızalık, niyaz, dar... ve daha başka aşama ve uygulamaları ile cem, bilinen ibadetlerden farklı ve özel bir ibadettir.

Günümüzde daha çok öğreti cemleri şeklinde yapılan cemler esas cemlerin ön hazırlığı niteliğindedir. Kimse bu cemleri asıl cemlerle, Hakkın ve hakikatin hakim olduğu, semahlar dönüldüğünde evrenle bütünlüğün sağlandığı, cennet nimetlerinden hazırlanmış yiyeceklerden oluşan lokmaların

paylaşıldığı, uyanan delilin cümle alemi aydınlattığı... cemlerle kıyaslamasın. Mucizenin, kerametinin anlamsız olduğu, cümle cem erenlerinin bir ve aynı olduğu cemlerle kıyaslamasın. Bunlar herkesin anlayabileceği öğrenme cemleridir. Bizlerin hayali, özlemi, uğraşı cümle insanlığın cem olması, cemin anlam ve öneminden haberdar olması ve zamanla cem erenlerinden olmasıdır. İnanıyoruz ki insanlık ancak böyle en ideal toplumsal düzene kavuşur ve en ideal bireysel mutluluğu yakalayarak anlamına uygun, mutluluk ve anlam dolu bir hayatın sahibi olur.

Alevilerin Cemleri Tiyatro Oyunu Değildir

Cem meydanı tiyatro salonu, cemlerimiz tiyatro oyunu değildir. Tiyatroyu küçümsediğimiz yok, tiyatro önemli bir sanat dalıdır. Ancak cemlerimiz bizlerin toplu halde yaptıkları ibadettir. Tiyatro oyunu seyrederek gibi cemlere katılanların bu gerçeğin ayırdın da olmaları gerekiyor.

Bunları niye belirtip dile getiriyoruz?

Gerektiği gibi olmasa da görünür hale gelen Alevi inanç gerçekliğimize ilgi duyanlar, dolayısıyla ibadetlerimizi merak edenler ve bir şekilde ibadetlerimize katılanlardan yola çıkarak bunları dile getiriyoruz

Ömrü hayatında cem görmemiş ve bunun teorik alt yapısından yoksun olanlar cemlerimize katıldıkları zaman genelde tiyatro izler gibi bir köşeye çekilip cemlerimizi izliyorlar.

Cemde yapılan ritüellerin anlamları hakkında donanım sahibi olmayanlar, bu ritüellerin ne anlama geldiği, neyi temsil ettiği konusunda bilgi sahibi olmayanlar cemi tiyatro izler gibi izleyip cemden alması gerekenleri almadan ceme “katılmış” oluyorlar.

Elbette bu katılım değildir. Bu cemi yaşamak hiç değildir. Bu sadece izlemektir. İzleyicilikle sınırlı bir cem, cem olmaktan çok çok uzaktır.

İzleyici olarak ceme katılmak, cem ibadetini yaşamamak, o muazzam bütünün parçası olup cümle varlıkla bütünleşmekten uzak olmak demektir.

İbadeti yapmadan, ona dahil olmadan, teorik alt yapıdan yoksun olarak ceme izleyici olarak katılmak ve bunun sonucunda cem ibadetini yerine getirip o ibadeti bütün hücrelerinde hissedenlerin ibadetlerini anlatmaya çalışmak, çok eksik bir anlatım olur.

İbadeti elbette gözlemek ve bunun sonucunda bazı çıkarımlar yapmak mümkün. Ancak bu izlenimlerden yola çıkarak ibadetin -kesin bir şekilde- bu izlenimlerden çıkanlar olduğunu iddia etmek doğru değildir.

Hele cemde tevhit halini almış canların derinliklerini, yaşadıklarını kaba bir şekilde tasvir etmek, bazen olumsuz sıfatlarla tanımlamak hiç doğru değildir.

Böyle bir anlayış ile ceme yaklaşmak, cem ibadetini asırlardır huşu içinde ve tüm inanmışlıkları ile yerine getirenlere hakarettir, haksızlıktır.

Peki ne yapmak, nasıl bir yöntem izlemek gerekiyor?

Cem nedir? Cem arınmaktır, rızalıktır, kişinin kendisi de cahil cümle varlıkla barış içinde olması, Hakkın divanında, halkın huzurunda olmasıdır. Cem meydanı yer ile göğün birleştiği, eğrini düz olduğu, yalanın yersiz olduğu, lokmanın sadece helal olanın yer aldığı bir meydandır.

Dilsizin dile geldiği, haksızın sus pus olup özüne yöneldiği, cümle kainatın o an olup anın cümle zamanlar olduğu yerdir cem meydanı.

Cem öyle klasik bir ibadet değildir. Rızalığın esas alındığı, kulun kuldan razı olması ve Hakkında kullarından razı olmasının temel ilke olduğu bir ibadettir. Herkesin, cem meydanına eşikten adımını atıp içeri giren herkesin yek can olup dünya, kainat, geçmiş ve gelecek zaman ile birleşip o an olduğu bir ibadettir.

Cem ibadetimiz bireysel mutluluk olduğu kadar, toplumsal düzen demektir. Hakkın ve halkın birliğidir cem. Asırların imbiğinden süzülüp rafine haline gelmiş olan bu ibadetimizin bir izlenimle anlaşılması ne yazık ki doğası gereği mümkün değildir.

Anlayarak, anlamaya çalışarak, mümkün mertebe ön yargılardan arınarak ve yine mümkün oldukça gönül kapılarını açarak ceme katılmak, izleyici olmaktan çıkıp katılmak gerekiyor. Öyle olursa sonuçlarda farklı olacaktır. Öyle bir anlayışla ceme katıldığında, ayrılık-gayrılık giderilip cem olduğunda bazı basit gelen sözlerin, uygulamaların gerçek niteliği de kavranmış olacaktır.

Bu kavranılanları elbette bir şekilde, dilin dönüldüğü kadar anlatmak mümkün. Ancak yaşanılanlarla anlatılanlar arasında, cem mevzu bahis olduğunda uçurumlar olacaktır.

Cemi izlemek, cem ibadeti yapmak değildir. Cemi izlemek yerine katılıp cem olmak gerekiyor. Öyle olduğunda cem yaşanılır ve sadece yaşayanların bilebildiği yoğunluklar meydana gelir. Meydana gelenlerden sonrada kimse daha ceme izleyici olarak katılıp yarım yamalak anlatımlarda bulunmaz.

Alevilerde/Alevilikte Bireysel İbadet

Alevilik yoluna hizmet etmeye çalışan, bu inanca ve topluma yazıları, sohbetleri ve kurumsal çalışmalarıyla katkı sunmaya çalışan biri olarak sık sık şu sorulara muhatap oluyorum:

“Aleviler bireysel olarak ibadet ediyorlar mı? Ediyorlarsa nasıl ediyorlar?”

Alevilikte bireysel ibadetin kuralları, şekli var mı? Varsa nelerdir, nasıldır?

Siz ibadet ediyor musunuz? Ediyorsanız nasıl ediyorsunuz?

Sizin yaptığınız ibadetleri/duaları Allah duyuyor ve karşılığını veriyor mu?

Bu konuda şahsi tecrübeniz nedir?”

Bu ve benzer sorulara cevap verirken öncelikle biz Alevilerin toplu halde yaptıkları cem ibadetini biraz açıklamaya çalışıyor ve cem ibadetinin benim manevi dünyamda oluşturmuş olduğu etkiden, direkt olarak yaşamıma yansımından başlayarak cevap veriyorum.

(Cem ibadeti hakkındaki düşüncelerimi, bende oluşturmuş olduğu manevi boyutu öğrenmek isteyenler bu konuda yazmış olduğum yazıları okuyabilirler)

Dilimin döndüğünce cem ibadetini, ibadetteki asıl maksadı anlattıktan sonra bireysel ibadet konusuna geliyorum.

Alevilerde/Alevilikte bireysel ibadet konusunda şunları belirtiyorum bu soruları soranlara:

Her şeyden önce Alevilerin bireysel olarak yaptıkları ibadette belli bir şekil, kural, zaman, mekan şartı yoktur. Her Alevi günün her saatinde, her ortamda, hiç bir şekil ve biçime

uymaksızın Yüce Yaratıcıya yakarabilir, Onunla hemhal olmaya çalışabilir.

Bunu söylediğimizde soruyu soranlar anlamakta zorlanıyorlar. Biz Alevilerden de Sünnilerin yaptıkları rüku, secde, kıyam gibi şekilleri, Budistlerin ibadet veya meditasyon yaptıklarında, yaptıkları şekilleri, aldıkları vücut pozisyonlarını, Hristiyanların dualarından sonra yaptıkları haçı simgeleyen işaretlere benzer şekiller bekliyorlar.

Öyle bir şartlanma var. Aleviliği ister istemez diğer inançlarla kıyaslama ve onların şekilleri gibi şekil bulma arayışı var.

“Biz Alevilerde bireysel olarak yaptığımız ibadetimizde şekil yoktur. Duamızı istediğimiz zaman, istediğimiz dilde, istediğimiz şekilde Yüce Yaratıcıya iletebiliriz” dediğimizde ister istemez şablona alışmış olan zihinlerin Alevilerin bireysel ibadet anlayışını algılaması zaman alıyor.

Bana gelince: bende bireysel olarak ibadet ediyorum. Şükür maksadıyla, bir sıkıntıdan, zorluktan bunaldığımda, Yaratanın güzelliklerine hamd amacıyla, Hakka bağlılığımı ifade maksadıyla, Ehlibeyte bağlılığımı dile getirmek amacıyla ve daha başka başka sebeplerden dolayı dua ediyorum.

Perşembeyi cumaya bağlayan akşam mutlaka delili uyandırır duamı ederim. Onun dışında herhangi özel bir zamanım yok dua için.

Sabah uyandığımda bir güne daha başlamanın coşkusu içerisinde şükür amacıyla dua ederim.

“Yüce Allahım

Şükürler olsun ki bir gün doğumu daha gördüm

Yüce Allahım

Bu günde yolumu yolsuza düşürme

İşimi halden bilmeze düşürme

Beni namerde muhtaç eyleme

Hakkımda hayırlısı neyse onu bana nasip eyle.”

Gün arasında da bazen dua ederim. Kendimce Yaratanla dertleşirim. Akşam başımı yastığa koymadan mutlak duamı ederim.

“Yüce Allahım

Tek amacım senin rızan üzeri bir yaşam yaşamak

Şu üç günlük dünyada beni zalimlerde uzak tut

Her türlü nefesine esir olmuş kişilerden ayrı kıl

Beni kötüye ve halden bilmeze muhtaç eyleme

Beni Ehlibeytin yolundan ayırma

Cümle insanlara güzellikler nasip eyle

Darda ve zorda kalan yürekleri temiz bütün mazlum ve mahzun kullarına yardım eyle

Allah, eyvallah” diyerek duama bitiririm.

Duamı bitirdikten sonra sağ elimi kalbime koyarım. Sonra elimi dudaklarıma götürür böylece niyazımı etmiş olurum.

Dualarımı bazen sesli olarak okurum, bazen sessizce içimden söylerim.

Dualarım her zaman aynı değildir. Ancak yaklaşık olarak yukarıda verdiğim örnekler gibidir.

Duaların kabul olacağı inancı ve düşüncesiyle dua ediyor tüm inananlar. Bende öyle. Bende dualarımın kabul olacağına

inandığım için dua ediyorum. Duamı ederim takdiri Yüce Yaraticıya bırakırım. O her şeyin en hayırlısını ve doğrusunu bize sunandır.

Şahsi tecrübelerim bana kalmakla beraber yinede şunları söylemekten geri durmayacağım: elbette dualarım karşılıksız kalmıyor.

Muharrem Orucu

Muharrem ayı Hicri takvime göre (bu takvimin bir diğer adı da Kameri/Ay takvimidir) birinci aydır ve Muharrem orucu da bu ayın ilk gününden başlar.

Muharrem orucunun tarihi Adem peygambere kadar gider.

Hz. Muhammed de Muharrem orucu tutmuştur.

Muharrem orucu, insanın kendi iç benliğine yönelmesi, yanlışlarını-doğrularını, eksilerini-artılarını hesaplaması ve bütün bunların sonucunda daha iyiye, doğruya, güzele yönelmesine davettir. Nefsini terbiyeye, Hacı Bektaş Velininde buyurduğu gibi nefsini bilmeye vesiledir oruç.

Muharrem orucu biz Aleviler için Adem peygamberden başlayarak bütün peygamberlerin yerine getirdikleri bir ibadettir. Bunun yanı sıra başta Hz. Hüseyin olmak üzere On İki İmamların şahadetlerinden dolayı aynı zamanda bir yas'tır. Bundan dolayıdır ki Muharrem orucunun diğer bir adı da Yass-ı Matemdir.

Aleviler olarak Muharrem orucu ile Hz. Adem'den günümüze gelen bir ibadeti yerine getirirken aynı zamanda Hz. Hüseyin'in şahsında Ehlibeyte, Ehlibeytte temsilini bulan insanlık değerlerine bağlılığımızı yineliyoruz. Yezide ve yezitte sembolleşen bütün kötülöklere lanet ediyoruz.

Muharrem orucu, bütün bu özellikleriyle biz Aleviler için önemli bir ibadettir.

Muharrem Orucu nasıl tutulur?

Kurban Bayramının 1. gününden başlayarak 20 gün sayılır. 20. günün akşamı Muharrem Orucu için niyet edilir ve oruç başlar. Niyet edildikten sonra gün doğumu ile gün batımı arasındaki sürede hiç bir şey yenilmez ve içilmez. Gün batımı ile iftar açılır.

Oruc süresince (12 gün boyunca) düğün, nişan, sünnet ve benzer törenler/etkinlikler yapılmaz, kurban kesilmez, et yenilmez, Kerbela Şehitleri'nin çektikleri susuzluğu hissetmek için su içilmez (Su saf olarak içilmemektedir. Vücudun su ihtiyacı yenilen yemeklerden, çay, kahve, meşrubat, meyve suyu, ayran gibi sıvı içeceklerden karşılanır).

Muharrem orucunun on ikinci gününden sonra ise On iki İmamlar 'in ve bu yolda şehit olan bütün canların anısına on iki çeşit/veya daha fazla gıdadan oluşan Aşure Çorbası pişirilerek o yılki Muharrem Orucu noktalanır.

Muharrem orucu hakkında genel bilgiler dışında biraz daha detay.

Her şeyden önce bizlerin inancı olan Alevilikte samimiyet esastır. Muharrem orucuna da samimiyet ilkesi çerçevesinde yaklaşmalıyız.

Orucumuzu bazı çıkar hesapları ile tutmamalıyız. Yine biçimsel bir kuralı yerine getiriyor olmak için tutmamalıyız. Bütün bunlardan öte, ne yaptığının bilincinde ve neden oruç tuttuğunun ayırdın da olarak tutmalıyız. Eğer ortada belli bir inanç, itikat, bilinç, hissediş, bağlılık yoksa tuttuğumuz oruç tam olarak amacına hizmet etmiyor demektir. Muharrem orucunda gönüllülük esastır. Kişi kendi özgür iradesi ve bilinciyle oruç tutmalıdır. Başka inanç mensuplarının yaptıkları dayatma, baskı, zorlama biz Alevilerin inancına aykırıdır.

Yukardaki satırlarda da işaret edildiği üzere Muharrem orucu Adem peygamberden başlayarak cümle peygamberlerin ve onları takip edenlerin tuttıkları bir oruçtur. Bu orucun özü bu

başlangıç ilkesine dayanıyor. Ancak biz Aleviler için anlam ve önemi Kербela çölünde susuz bir şekilde, insanlığın tanık olduğu ender vahşetlerden birisine maruz kalarak şahadet şerbetini içen İmam Hüseyin'in şahadetiyle başka bir boyut alıyor ve daha da yaşamsal hale geliyor. Orucumuzu bu öz ve bu özün etrafında gelişen yol önderlerimizin (başta Oniki İmamlar olmak üzere) yoluna ve ilkelerine bağlılığın gereği olarak, onların şahsında temsilini bulan ve insanlığı gerçeğe davet eden değerlerine, doğrularına bağlılığın gereği olarak tutmalıyız.

Bunların ışığında tekrar şunların altını çizebiliriz:

Orucumuzda samimiyet ve bu temsil olunan değerlere bağlılık esastır.

Bu çerçevede orucumuzu tutarken kesin kes sağlığınıza zarar verecek şekilde tutmamalıyız.

Hiç bir cana kıymamak maksadıyla on iki gün boyunca -oruç turalım veya tutmayalım- kesinlikle et yemek gerekiyor.

Yaşamımızın bütününde küfür, şiddet, nefret, öfke, kıskançlık, kin ve daha benzer olumsuz duyguların ve bu duyguların davranış halini almasına izin vermemeliyiz. Muharrem orucu bu kurallara daha bir dikkat etmemiz gereken özel ve anlamlı günlerdir. Bu günlerde daha dikkatli olarak bu tür olumsuzluklar varsa yaşamımızdan, kişiliğimizden çıkarıp atmamız gerekir.

Oruçlarımızı açtıktan sonra yine aşırıya kaçmamamız gerekiyor. Mümkün olduğunca, sağlığınıza ve bünyemizi de düşünerek az tüketmeliyiz.

Yine sağlığınıza dikkat ederek mümkün olduğunca sade su içmemeye özen göstermeliyiz. Bunun yerine meyve suyu, ayran, çay ve benzer içeceklerle su ihtiyacımızı giderebiliriz.

Düğün, nişan ve daha başka eğlencelerden uzak durmalıyız. Muharrem orucu bizler için aynı zamanda bir yastır. İmam Hüseyin'in acısını yüreğinde hissedenler, Celal Abbas'ın kolundan akan kanın kendi yüreklerinde aktığını hissedenler doğal olarak eğlenemezler.

Bunların dışında temizliğe büyük önem vermeliyiz. Bizlerle aynı ortamı paylaşan farklı inançtan insanların hassasiyetlerini dikkate almalıyız. Bu noktada bir yandan inancımızı yaşarken diğer yandan bazı biçimsel kurallar yüzünden insanların bize, dolayısıyla inancımıza tepki duymalarını engellemeliyiz.

Bu samimi duygu ve düşüncelerle oruç tutan cümle canların oruçları kabul olsun.

Muharrem orucuna niyet edilirken okunan dua

Bismişah Allah, Allah

Hak Muhammed Ali aşkına

Şehitler serdarı İmam Hüseyin aşkına

Kerbela meydanında şehit düşen masumların aşkına

Oniki İmam, Ondört Masumu-u Pak, Onyeddi Kemerbest efendilerimizin hürmetine

Hz. Fatma Ana'nın şefaatine

Hazır, gaip gerçek erenlerine himmetine niyet ettim yarın matem orucunu tutmaya

Niyetimiz kabul ve makbul ola

Hak dergahına yazıla

Evliya kerimine, İmam Hüseyin demine Allah eyvallah

Gerçeğe Hü.

Muharrem orucu açılırken okunan dua

Bismişah Allah, Allah

Niyetlerimiz kabul, lokmalarımız makbul, muratlarımız hasıl
ola

Üçlerin, Beşlerin, Yedilerin, Kırkların, Oniki İmamların,
Ondört Masum-u Pakların, Onyeddi Kemerbestlerin dergahına
yazıla

Kerbela şehitlerimizin, gelmiş geçmiş cümle ulularımızın,
atalarımızın ruhu revanları şad u handan ola

Allah bizleri görünür görünmez kazalardan, belalardan,
afetlerden, ve her türlü kötülüklerden koruya

Bizleri Ehlibeytin katarından, didarından ayırmaya

Cümlemize sağlık, huzur, birlik, dirlik, hayırlı kazançlar ve
hayırlı kısmetler nasip eyleye

Gerçeğe Hü.

Aşure

Aşure Arapça (İbranice) bir kelimedir (Orijinal telaffuzu aşuradır) ve on (10) anlamına geliyor. Başka bir deyimle Hicri takvimin ilk ayı olan Muharrem ayının onuncu günüdür.

Bazı bilgilere göre, İslamiyetten önce, başta İsrailoğulları olmak üzere bir çok halk bu günde oruç tutarlardı.

Bu günde önemli ve insanlığın kaderini etkileyen, geleceğine yön veren olaylar gerçekleşmiştir. Örneğin; Adem peygamberin tövbesinin kabul edildiği, Halil peygamberin Nemrut'un ateşinden kurtulduğu, Hz. Musa'nın kavmini Firavun'un zulmünden kurtardığı, Yunus peygamberin balığın karnından kurtulduğu, Eyüp peygamberin dertlerine şifa bulup yaralarının iyileştiği, Hz. Yakub'un oğlu Hz. Yusuf'a kavuştuğu ve gözlerinin açıldığı, Nuh peygamberin gemisinin karayı oturduğu gündür.

Bütün bu önemli tarihsel gelişmelerin yanında aşureyi bizler için daha da anlamlı kılan; imam Hüseyin'in bu gün şehit edilmesidir.

Kerbela şehidi Hz. Hüseyin, on Muharremde şehit edilmiştir. Dolayısıyla Muharrem ayı ve bu ayda tutulan oruç ve sonrasında pişirilen aşure çorbası bizler için çok daha derin ve diğer toplumlardan farklı anlamlara sahiptir.

İmam Hüseyin'in Kerbela çölünde şehit edilmesiyle Muharrem Orucu Aleviler için aynı zamanda bir Matem Orucu da olmuştur. Bununla beraber aşure çorbasınında Aleviler için anlam ve önemi diğer toplumlardan farklı olmuştur.

Hz. Hüseyin, Kerbela da şehit edilmeden önce Muharrem ayında tutulan oruçtan sonra pişirilen aşure çorbası bir şenlik havasında yapılıp paylaşılıyordu. İmam Hüseyin'in

şahadetinden sonraki tarihlerden itibaren ise, aşure çorbası şenlik havasından uzak bir şekilde başta Kerbela şehitleri ve 12 imamlar olmak üzere bu yolda canlarını veren bütün şehitlerin anılarına bağlılığın bir gereği olarak pişirilip dağıtıldı. Günümüzde de bu şekilde yerine getiriliyor.

Aşure tatlısının çıkış noktası ile ilgili temel anlatım Nuh peygamberle ilgili olan anlatımdır. Nuh peygamberin gemisinin karaya oturmasından sonra gemide bulunan son yiyeceklerden bu tatlı çorba meydana gelmiştir. Aşurenin içinde en az 12 tane farklı bileşim olmalıdır. Bunlar genelde fındık, kuru incir, kuru üzüm, ceviz, nohut, fasulye ve benzer yiyeceklerdir.

Tekrar altını çizelim ki aşure çorbası, 12 günlük Muharrem Orucu bitikten sonra Kerbela ve diğer bütün şehitlerimizin ruhları için, yollarına bağlılığın, değerlerinin savunucusu olmanın bir gereği olarak yapılıp paylaşılmalıdır. Birlik olarak, yolumuza bağlılığı daha yoğun yaşayarak, kardeşlik ve barış duygusuyla yapılıp paylaşılmalıdır.

Hızır orucu

Hemen hemen tüm inançlarda oruç ibadeti vardır. İnsanlar çeşitli nedenlerden dolayı ve farklı şekillerde oruç tutarlar.

Kimi insan Yaratana şükür etmek, var olmanın bilincinde olduğunu beyan etmek için oruç tutar.

Kimisi dileklerinin yerine gelmesi, isteklerinin kabul olması için tutar.

Kimisi yerine gelen dilekleri için adakta bulunup adağını yerine getirdiği gibi oruçta tutar.

Kimisi cehenneme gitmemek, cennete gitmek için tutar.

Kimisi bedenini ve dolayısıyla ruhunu disipline etmek, denetim altına almak, nefesine hakim olmak maksadıyla oruç tutar.

Kimisi olgunlaşmak, derinleşmek ve bazı şeylerde yoğunlaşmak için oruç tutar.

Oruç tutmak günün belli bir zamanında yemek yememe ve su içmeme şeklinde olduğu gibi bazı oruçlarda belirli günlerde hayvansal yiyecekler yememe şeklinde olabiliyor. Yine ömür boyunca veya belli bir zaman süresince bazı yiyeceklerden uzak durmak gibi oruç şekilleri de vardır.

Hasılıkelam amaçları ve tutma biçimleri bir birinden farklı çeşitli oruçlar vardır.

Biz Alevilerin temel iki tane orucu vardır. Bunlardan ilki Muharrem Orucudur (Muharrem orucunun bir diğer adı da On İki İmam Orucu ve Matem Orucudur).

Muharrem orucu dışında bizlerde Hızır Orucu vardır.

Bu iki orucun yanı sıra daha çok dervişlik yolunda olan, dervişçe bir yaşamın sahibi olanların tutmuş olduğu 48 perşembe orucu vardır. Ancak bu 48 perşembe orucu toplumun genelini kapsamıyor.

Tuttuğumuz iki oruçtan biri olan Hızır orucunu biz Aleviler neden tutuyoruz?

Hızır orucunu nasıl tutuyoruz?

Ne zaman tutuyoruz?

Hızır orucunun kaynağı nedir?

Biz Aleviler her yıl 13-14-15 Şubat tarihlerinde Hızır orucunu tutuyoruz. Bu tarihler dışında da Ocak ve Şubat ayı içerisinde bu orucu tutanlarda olmakla beraber genel olarak bu orucu 13-14-15 Şubat tarihlerinde tutuyoruz.

Hızır orucunun kaynağı ile ilgili, çıkış noktası ile ilgili birden fazla olay var. Bunlardan iki tanesini paylaşalım.

Nuh peygamberin gemisinin fırtınadan sulara gömülmemesi ve fırtınanın dinmesi sonucu gemide bulunanların üç günlük şükür orucu tutmaları.

Hız. Ali ve Hız. Fatma'nın çocuklarının hastalanmaları üzerine üç gün oruç tutmaları ve her üç günde de tam oruçlarını açacakları sırada birden kapılarına dayanıp onlardan yardım isteyen kimsenin ortaya çıkması ve oruç açacakları yiyecekleri bu kişiye vermeleri (farklı kişiler görünümünde her defa gelen Hız. Hızır'dır ve Hız. Ali ile Hız. Fatma'yı sınamaktadır).

Bu iki olay bize Hızır orucunun bir şükür orucu olduğunu gösteriyor.

Bir şükür orucu olan Hızır orucu aynı zamanda Hız. Hızır'ın şahsında yüce Yaratıcıdan bereket ve rahmet istemenin,

esenlik ve kurtuluş dilemenin, dostluk ve dayanışma talep etmenin, paylaşım ve kardeşlikte buluşmanında orucudur.

Hızır orucunda sahura kalkmak yoktur. Gün doğumu ile gün batımı arasında hiç bir şey yememe ve içmeme şeklinde tutulur. Gün batımı ile ağız mührü açılır.

Hızır orucunda, oruçlar açıldıktan sonra her tür yiyecek ve içecek yenilip içilebiliyor. Yani Muharrem orucunda olduğu gibi et yememe ve su içmeme gibi bir kural yoktur.

Oruç açıldıktan sonra bir araya gelinir, delil uyandırılır ve başta Hz. Hızır ile ilgili olmak üzere erenler hakkında menkıbeler anlatılır, hakikate dair bilgiler paylaşılır, değişler söylenir.

Üç günlük oruçtan sonra dergahlara ve ziyaretlere gidilir. Kurbanlar kesilir, cemler tutulur ve o yılki Hızır orucu noktalanır.

Hızır orucunu her kim ne amaçla tutuyorsa dilde dileği, gönülde muradı gerçek olsun.

Hızır aşkına yanan delillerin ışığı hanemizi aydınlattığı gibi gönlümüzde aydınlatsın.

Helal kazançla kazanıp Hızır aşkına pişirip meydana getirdiğimiz lokmalarımız yiyenlere helal olsun, hazırlayıp yedirenlere delil olsun.

Tuttuğumuz oruçlarımız ailemize birlik, huzur, bereket getirsin. Toplumumuza ağız tatlılığı, birlik ve dirlik getirsin.

Hızır her dem dara düşenlerin, zorda kalanların, umudunu yitirenlerin, çaresizlerin ellerinden tutup onları gerçeğe yönlendirsın.

Gerçekler demine, Allah, eyvallah.

Kurban Bayramı İnsanlığın Kurtuluş Bayramıdır

Kurban bayramının taşıdığı mana sadece hayvan kesip et yemek değildir.

Kurban bayramı, özü itibariyle insanlığın kurtuluş bayramıdır. Kurban bayramı ile insan kurban olmaktan çıkmış insanlık olumlu anlamda bir üst aşamaya geçmiştir.

Kurban bayramının taşıdığı mesaj ilk günden günümüze kadar hayatiyetini korumaktadır. İnsanoğlu ne yazık ki günümüzde dahi kurban bayramının insanlık için taşıdığı bu mesajı yok saymaya, görmezden gelmeye devam ediyor. Kurban bayramını sadece kurban kesip et yemekle sınırlıyor. Oysa kurban bayramının mesajı bunun çok çok ötesinde bir mesajdır.

Her şeyden önce İbrahim peygamberin oğlunun kurtulması demek aslında tüm insanlığın kurtulması demektir. Sadece kurban anlamında değil, her anlamda kurtulması demektir. Örneğin savaşlara verilen kurbanların verilmemesi demektir. Açlık ve sefaletle verilen kurbanların verilmemesi demektir.

Oysa ne acıdır ki İbrahim peygamberden bu yana hayat bayramı sevinci içerisinde geçmiyor. O günden günümüze savaşlar devam ediyor. Kardeş olması gerekenler iktidar için bir birini yok etmeye devam ediyor. Herkes bir birinin hak ve hukukuna riayet edeceğine zulümler devam ediyor.

İnsanoğlu bayramı bu manalar çerçevesinde değerlendirip kutlayacağına, bayramı sadece kurban kesip et yemek ve geri kalanı da buzluklarda, buzdolaplarında saklayarak yemenin derdinde.

Ne hüznün verici bir durum.

İnsanlığın geneli kurban bayramının taşıdığı özden habersiz ve kurban bayramını sadece et yemekle sınırlıyorsa, bizlerinde aynı hataya düşmesi gerekmiyor.

Bizler kurban bayramının insanlığın kurtuluş bayramı olduğunun bilincinde olarak bu bayramı kutlayacağız. Her şeyden önemlisi bayramın insanlara vermek istediği mesajın bilincinde olarak yaşayacağız/yaşamaya çalışacağız.

Nedir bu bilincinde olarak yaşamak?

Ne adına olursa olsun, kim yaparsa yapsın insanın kurban edilmesine karşı olmaktır. Yani savaşa karşı olmak barışı her dem ve her koşulda savunmaktır.

Zulümlere, haksızlıklara karşı olmaktır. Ezenlere, iktidar düşünlerine, iktidarı için her tür kötülüğü yapmaya çalışanlara karşı olmaktır.

Yoksulluğa karşı olmaktır. Yoksulluğa karşı olmak beraberinde yolsuzluğa, yobazlığa, yozluğa karşı olmayı da gerektiriyor.

Bütün ömrün bayram coşkusu içerisinde geçtiği, hayatın zehir olmadığı, yaşamlarımızın diğer insanların egolarına ve bitip tükenmez hırslarına kurban gitmediği mutlu sabahlara, güneşli güzel sabahlara uyanmanın özlemindeyiz.

Kardeşlik sofralarının, Halil İbrahim sofralarının kurulduğu, kimsenin inancından, dilinden, ırkından, cinsiyetinden, renginden dolayı aşağılanmadığı, eşitliğin ve kardeşliğin hakim olduğu, farklılıkların zenginlik olarak görüldüğü zamanların özlemindeyiz.

Kurban bayramının asıl mesajı bu değil mi?

Biliyoruz ki bu öyle kolay kolay gerçekleşecek bir istek değil. Asırlardır insanlar bunun gerçekleşmemesi için ha bire savaşlar çıkartıp düşmanlıkları derinleştiriyorlar. Ama yine asırlardır bizlerin yolu olan Alevilik yolunu süren erenlerimizde inatla ve ısrarla kardeşliği, barışı, dostluğu ve daha nice güzellikleri insanlara sunmak için çalışıyor, çaba gösteriyorlar.

Bizlerde bayramı bu bilinç ve duyarlılıkla kutlayacağız.

Özlemlerimizin gerçek olması için kurbanlarımızı bu duyarlılıkla kesip, büyüklerimizin ellerinden öpeceğiz. Ziyaretlerimizde, cemevelerimizde, dergahlarımızda canlarımızla bu anlayışla bayramlaşacağız. Çocuklarımızı bu itikat çerçevesinde eğitip onları öyle sevindireceğiz.

Kurban bayramı insanlığın kurtuluş bayramı olduğu için ve asıl amaç barış, huzur, kardeşlik, bolluk, bereket, dayanışma içerisinde bir yaşam olduğu için illa kurban kesmemiz gerekmiyor. Elbette isteyenler kurbanlarını yine kesebilirler. Ancak istemeyenlerde kansız kurban olarak herhangi bir yiyeceği o niyetle paylaşabilirler.

Kurban bayramı bizlerin en önemli bayramıdır. Bizler açısından tüm insanlığın kurtuluş bayramıdır ve bu bayram tüm insanlık için önemli hale gelip kutlanmalıdır.

Bizler bayramı bu anlayışla kutlayalım.

Tekrar edelim ki amaç et yemek olmadığından ve kurban niyetine herhangi başka bir yiyecek de paylaşılabilirdiği için illa kan akıtmamız gerekmiyor. Esas olan bayramın taşıdığı ve her çağda taşıyacağı anlamdır.

İlk önce kendimizden, ailemizden başlayarak, başka grupların ve inançların etkisinde kalmayarak bayramımızı kutlayalım ve

elimizde geldiğince bu anlayış çerçevesince kutlanması için başkalarını da duyarlı kılalım.

Bu manada kutlanan bayramınız kutlu olsun, kurbanlarınız Hak katında kabul ve makbul olsun.

Hıdrellez

Hıdrellez, Ortaasya, Ortadoğu, Balkanlar gibi geniş bir coğrafyada, öz olarak aynı fakat biçim olarak farklı şekillerde kutlanan bir bayramdır.

5 mayısı 6 mayısa bağlayan akşamdan başlayarak 2 gün süren bir bayramdır Hıdrellez bayramı.

Hızır ile İlyas peygamberin buluştuğu ve bu buluşmanın sonucunda onların şahsında yer yüzüne birliğin, bereketin, bolluğun geldiği, dilde dileklerin ve gönülde muratların Yüce Yaradanca gerçekleştirildiği/kabul olduğu bir zaman dilimidir Hıdrellez.

Bazı dogmatiklerin sandıkları gibi Hıdrellezi kutlamak şirk değildir.

Hıdrellez bir bayramdır. Bütün bayramlarda olduğu gibi birlik, sevinç, coşku, umut içeren bir bayramdır.

Doğanın canlanması ve doğayla beraber insanında kışın karamsarlığını, miskinliğini üzerinde atıp tıpkı doğa gibi yeşillenip canlanmasıdır Hıdrellez.

Hıdrellezde temizlenen sadece ev değildir, düzenlenen sadece bağ bahçe değildir. Onlarla beraber gönülde, duyguda,

düşüncede gözden geçiriliyor. Varsa eksiklikler, hatalar, yanlışlar gözden geçirilip tıpkı ev gibi, tıpkı bağ bahçe gibi temizlenip düzenleniyor ve yeni döneme hazır hale getiriliyor.

Hıdrellez günü dergahlarda, ziyaretlerde, kırlarda, evlerimizde hazırladığımız sofralarımızda paylaştığımız yiyeceklerimiz ile beraber dostluktur, kardeşliktir, birliktir, umuttur, huzurdur.

Dileklerimizde, muratlarımızda başta kendimiz olmak üzere ailemize, çevremize, cümle insanlığa esenlik, bereket, huzur ve kardeşlik diliyoruz.

Anlamlı, dolu dolu bir yaşam nasip etmesini istiyoruz Yüce Yaratandan.

Hızır ile İlyas'ın anısına, onların bereketin ve paylaşımın, inancın ve umudun temsilcileri olduklarının bilinciyle onları yad ediyor, her dara düşene, her zorda kalana, bizden her yardım isteyene onların yapmış oldukları gibi, imkanlarımız dahilinde yardımcı olmaya çalışıyoruz/çalışmalıyız.

Hızır ve Hıdrellez asıl olarak buna işaret değil midir?

Yani her insanın aslında potansiyel bir Hızır olduğu?

Öyledir.

Tüm insanlar böyle bir anlayışla bir birine davranırsa, yani karşısındakine Hızırmişçesine davranırsa, Hızır gibi insanlara yardım ederse, insanlığın sorunları asgari düzey inmez mi?

O halde, bu anlayışla Hıdrelleziniz kutlu olsun.

Nevruz/Newroz Bayramı

Nevruz; Farsça ve Kürtçe bir kelimedir ve **yenigün** (yeni/new gün/roz) anlamına geliyor. Miladi takvime göre 21 Mart günü Nevruz günüdür.

Nevruz bayramı, geniş bir coğrafyada kutlanan önemli bayramlardan birisidir. Her halk, her toplum Nevruzu kendi geleneğine göre kutlamaktadır.

Ortaasyadan Balkanlara kadar kutlanan bu bayram günümüzde daha çok İranlılar ve Kürtler tarafından büyük bir coşkuyla kutlanmaktadır.

Nevruz, (Kürtçesiyle Newroz) Kürtler için tarihlerinde Demirci Kawa efsanesinde Demirci Kawa'nın kral zalim Dehhak'ı öldürmesi ve halkın özgürleşmesi anlamına geliyor.

İranlılarda Nevruz büyük anlama sahiptir. İranlılar her yıl Nevruzu büyük şenliklerle yeni yılları olarak kutlamaktadırlar.

Ortaasyada, Balkanlarda, Ortadaoğu da her halk Nevruzu bolluk ve bereket dileğiyle kendi adetince kutlayıp şenlik yapmaktadır.

Nevruz, Aleviler için de önemli bayramlardan biridir.

Alevilerde kendi gelenek ve inanç örgüsü içinde Nevruz bayramını kutlamaktadırlar.

Alevi söylencelerin de Nevruz gününde gerçekleşen önemli olaylar şöyle sıralanır:

- Dünya kuruluşunu bugün tamamlar.
- Hz. Muhammed'e nübüvvet bugün ihsan edilir.
- Hz. Ali'nin bugün doğmuştur

- Bugün Hz. Ali ile Hz. Muhammed'in kızı Hz. Fatma'nın evlendiği gündür.
- Hz. Muhammed, bugün **Gadir-hum'da** okuduğu hutbede, Hz. Ali'yi Vasi tayin eder ve kendisinden sonra Müslümanların önderi (imamı) ilan eder.
- Bugün Hz. Ali'nin hilafeti elde ettiği gündür.
- Bugün Hacı Bektaş veli'nin Anadolu'ya gelişinin ilk günüdür. Rum Erenlerinin Şah-ı Velayeti karşıladıkları gündür.
- Bugün Gaip Erenleri "**Kırklar'm**" toplandığı gün olarak inanılır. Bu nedenle bugün "Kırklar Bayramı" olarak ta bilinir.
- Hz. Hüseyin'in intikamını almak için Muhtar Sakafi önderliğinde gizli bir teşkilat kurulur. İhtilal işareti olarak mahallelerde büyük bir ateş yakılır. Bu günde tesadüfen 21 Mart'a denk gelir! O günden bugüne değin Alevilerce zulme başkaldırı işareti olarak ateş yakılır.
- Bugün Hz. Adem Peygamberin yaratıldığı gündür.

Alevi toplumu Nevruzunu inancı esas alarak kutlarken, bir çok toplumda Nevruz gününe başka anlamlar yükleyerek kutlar. Her toplum kendisine özgü bir anlatımla Nevruzunu tanımlar ve yine kendisine özgü bir şekilde kutlar. Alevi toplumu ise Nevruz bayramını şu şekilde kutlar:

Nevruz bayramı erkanı sabahtan başlar. Toplu olarak sabah yemeği yenecekse, önce Dede bir dua okur ve herkese süt ikram edilir ve kahvaltı yapılır. Daha sonra dargınlar barıştırılır. Hasta ve yoksullar ziyaret edilir, gönülleri alınır. Yeni ölmüşlerin evlerine taziyeye gidilir. Türbe ve mezarlıklar ziyaret edilir. Nevruz şenliklerinin yapılacağı ev ve kır yerleri

önceden saptandığı için, bu yerlerde tüm hazırlıklar tamamlanır. Yaşlılar için ayrı bir mekanda, gençler için ayrı bir alanda muhabbet sofraları kurulur. Gençler kırlarda şenlikler yaparlar, halaylar çekerler, ateş üstünden atlayarak dilekler tutarlar. Genç kızlar ve oğlanlar karşılıklı mani söylerler...

Nevruz Bayramı akşamı “Meydan” açılır. Taliplere “Nasip” verilir. Cem evinde toplanılır. Tüm canlar hazır olduktan sonra, saat 20.00 civarında Nevruz Erkanının icrasına başlanır.

Eline, Beline, Diline sahip ol

Herhalde dünyada anlamı bu kadar derin ve kapsamlı olan ama aynı zamanda sadece üç sözcük olan başka bir kavram yoktur. Bazılarının onlarca kitaba, yüz binlerce sözcüğe sığdıramadığını Alevi önderi Hacı Bektaş Veli üç sözcükle anlatmış. **ELİNE, BELİNE, DİLİNE SAHİP OL.**

İnsanın bu üç organı toplumu ve insanı geliştirdiği, özgürleştirdiği gibi aynı zamanda insanı ve toplumu düşkünleştirir, yozlaştırır. Ulu Hünkâr bütün bu gerçeklikten yola çıkarak Alevi inancında sağlam bir ahlâk sistemi kurmuştur. Şimdi bu ahlâk sistemini biraz daha inceleyelim:

EL: İnsanın eli her türlü iyiliğin ve yine kötülüğün uygulayıcısıdır. İnsan eline sahip olmadı mı katil, hırsız olur. İnsan eline sahip oldu mu üretir. Üreten ve yaratan, çaba sarf eden, emek harcayan insanda güzel insandır. Güzel insanda kendisinden başlayarak topluma hizmet edendir. Toplumsal huzuru, barışı sağlayandır.

BEL: İnsan kendi hayvani cinsel güdülerine hâkim olmadı mı her türlü sapıklığı yapar. Sapıklık, toplumsal çürümeye, ahlâksızlığa götürür. Bunun zıddı olan, yani insan cinselliği olumlu anlamda bir üreme aracı olarak değerlendirdiğinde sonuç yine toplumsal ve bireysel huzur olur. Yine insan doğan çocuğuna gereken ilgiyi göstermedi mi o çocuk toplumun başına belâ olur, her türlü zararlı olaya açık olur. Demek ki; insan eline, beline hâkim olmakla salt hayvani güdülerini dizginlemiyor. Bununla beraber oluşturduğu aile sistemiyle kendisinin vesile olduğu çocuğunu da eğitiyor.

DİL: Dil insanlar arasında iletişimi sağlayan organdır. Bir insan dilini iyilik için de kullanabilir kötülük için de. İnsan dilini yalandan, riyadan, sahtelikten korumalı ve yalana,

sahteliğe alet etmemeli, yani diline sahip olmalı. Duyduğu olumsuzlukları düzeltmeli, yalandan kaçmalı, kilit vurmali. Dilini iyi, güzel insanı ve dolayısıyla toplumu huzura kavuşturacak şekilde kullanmalı.

Ulu Hünkâr Hacı Bektaş Veli, Makalat adlı kitabında şöyle sesleniyor insanlığa: "İnsanın üç iyi dostu vardır. Öldüğünde, bunlardan biri evde, öbürü yolda kalır. Üçüncüsü ise kendisiyle birlikte gider. Evde kalan malı, yolda kalan dostlarıdır. Kendisiyle giden ise iyiliğidir."

Bir insan Eline, Beline, Diline sahip olduğu müddetçe iyi bir insandır. Eline sahip olmakla; kendisini her türlü şiddetten, hırsızlıktan, cinayetten korumuş olur. Beline sahip olmakla; çocuğuna iyi bir baba, eşine ise iyi bir eş olur. Yoksa her türlü hayvani güdüyü tatmin etmek için ömrünü geçirir. Diline sahip olan ise kendisini her türlü yalandan, sahtelikten korumuş olur. Eğer insanlık bu ilkeleri asgari bir şekilde uygulasa her türlü yozluğun ve yobazlığın sonu gelir.

Bu ilkeleri biraz daha açarsak:

Eline, beline, diline sahip ol ilkelerini incelerken, bunların birden fazla ve aşama aşama açıklamaları/anlamları olduğunu belirtelim.

Kişinin bilinç, idrak, inanç, eğitim boyutuna göre bu ilkelerin içeriği anlam ve önem kazanır.

Genel olarak bu ilkeler ilk etapta şöyle açıklanır.

Eline sahip olmakla kişinin eliyle yaptığı her tür görünür kötülükten uzak durması, mesela hırsızlık yapmaması, insan öldürmemesi ve benzer şeyler kastedilir. Yine eliyle yapabileceği iyilikleri esirgememesi öğütlenir.

Beline sahip olmakla kastedilen ise cinsellik manasında gayri meşru hallerden kaçınılması ve genel ahlak dairesi içinde kalınmasıdır.

Diline sahip olmaktan kasıt ise diliyle doğruları ve güzellikleri açık etmesi, kötü olan dedikodu, gıybet ve her tür yaramaz, aşağılayıcı, incitici sözlerden uzak durması öğütlenir.

Bunlar herkesin anlayabileceği ve uyguladıkça doğru ahlak sahibi olacağı güzel öğütlerdir.

Kişi bunlara uymakla edepli olur, ahlaklı olur, saygın olur, doğrulardan olur.

Eline, beline, diline sahip ol derken bunlar anlaşılır ve bunlar uyulması gereken temel esaslardır. Yani statüsü, konumu, bilgisi, becerisi, inancı, eğitimi en alt düzeyde dahi olsa kişi bunlardan kastın ne olduğunu bilir ve bunlara uyabilir. Ancak kişinin durumu geliştikçe bu ilkelerin derinlikleri ve boyutu daha da gelişir.

Şimdi kısaca bu boyutun ne olduğuna bir göz atalım.

Her şeyden önce Alevilik inancı mistik ve tasavvufi öğeler taşısa da klasik anlamda dar bir mistik anlayış değildir. Mistizmi aşan ve yaşamın tümüne dair uygulamaları olan bir inançtır. Bu noktada eline, beline, diline sahip ol ilkelerini tartışırken “yol var yol içinde, sır var sır içinde” vurgusundan yola çıkarak yapacağımız açıklamalar bu açıdan, yani mistik yan gözetilmekle beraber esas alınmadan irdelenmelidir.

Bu ilkelerden anlaşılan ilk etapta yukarıda yaptığımız açıklamalardır. Bu ilkelerin ikinci bir açıklaması ise şu şekildedir.

Eline sahip ol ile kastedilen yaşadığın toprağına, yurduna, memleketine sahip ol demektir. Bütün dünya elimiz, yurdumuz ise dünyaya dolayısıyla doğaya sahip ol, doğayı yok etmeden ve onu koruyarak yaşa anlamına ulaşılabilir.

Beline sahip ol demek ile kastedilen ise soyuna, evlatlarına sahip ol. Onların sağlam ve güzel insanlar olmaları için çaba harca. Soyuna öyle bir dünya, kültür birikimi bırak ki, soyuna öyle bir eğitim ver,

ahlak anlayışını benimset ki soyun daha binlerce yıl diğer dünya insanlarıyla beraber barış içerisinde yaşayabilsin.

Diline sahip olmak ise konuştuğun ana diline sahip çık. Dil en önemli iletişim aracıdır. Konuştuğun ana dilini koru, sahiplen, geliştir. Bununla beraber yeni diller öğren. Bir dili öğrenmek bir kültürü öğrenmektir. Kendi dilini korumakla aslında kendi kültürünü ve değer yargılarını koruyorsun. Yine yeni bir dil öğrenmekle yeni bir kültürü öğreniyor ve bu yeni dilin konuşulduğu topluma da kendi kültürünü aktarıyorsun.

Bazıları buradaki açıklamaların zorlama olduğu veya aslında bu anlamları içermediği sonucuna ulaşabilir. Ancak bu açıklamalar ve daha başka açıklamalar öyle zorlama açıklamalar değildir. Asırlardır bu açıklamalar –kullanılan kavramlar farklıda olsa- aynı şekilde yol ehli kimselere yapılmaktadır.

Dört Kapı Kırk Makam ile verilen eğitim bütün bu ve benzer ilkelerdeki açıklamaların bilinen ve bilinmeyen, zahiri ve batini yönleriyle öğrenilmesi ve uygulanmasından başka bir şey değildir.

Burada es geçilmemesi gereken bir başka noktada bu açıklamaların pratik boyutudur. Yani eğer bu açıklamalar sıradan bir metni okuyor gibi okunup geçilirse, üzerinde tefekkür edilmezse, tartışma yürütülmezse, uygunlanmaya konulmazsa ve uygunlanıp uygulanmadığı, kişilikle bütünleşip bütünleşmediği denetlenmezse pek bir yararı olmaz.

Hep söylediğimiz gibi amaç insan-ı kamil olmak ve tüm toplumun insan-ı kamil toplum olmasını sağlamaktır. İnsan-ı kamil olmanın yolu da Dört Kapı Kırk Makamdan geçiyor. Dört Kapı Kırk Makam ise öyle okumakla, teoride geliştirmekle ulaşılabilecek bir aşama değildir. Bu yolun pirlininin denetiminde, öncülüğünde uzun bir zaman dilimine yayılmak suretiyle gerçekleşecek olan bir aşamadır.

Eline, beline, diline sahip ol ilkelerinin açıklamaları/anlatmak istediği bilgiler sadece bu iki açıklamadan ibaret değildir. İnsan-ı

kamil olmayı talep eden kişi, yani talip geliştikçe yeni yeni ve farklı pencerelerden bakan açıklamaları da öğrenecektir.

Bu ilkeler aslında özün özü kıvamında ilkelerdir. Çekirdek gibi. Küçük bir çekirdek kocaman bir ağacın nasıl özüyse bu üç kelimededen oluşan ilkelere çekirdek gibi koca koca bilgi ve uygulamaların çekirdeğidir/özüdür.

Öyle basite ve hafife almamak gerekiyor. Adeta asırların imbiğinden, süzgecinden geçmiş, nice nice erenlerin, evliyaların, yolu sürmüş nice ak yüzlü insan-ı kamilimizin kolektif katkısı, emeği ile çekirdek seklinde bize ulaşmıştır. Bizler farkında olmasak da, çekirdeği toprağı elverişli olmayan, hatta taşlık yerlere dikmeye çalışıp kıymetini bilmesek de, almamız gereken verimi böylece almasak ta öz olarak olay böyledir.

Musahiplik

Musahiplik, gerçek anlamda kan bağıını da aşan bir kardeşliktir.

İnsan bazen aynı anne babadan olduğu halde kardeşiyle ve aynı soydan olduğu halde akrabasıyla aynı duygu ve ruh ikliminde olmayabiliyor, anlaşılabiliyor. Farklı ilgiler, bakışlar, algılamalar, değer yargıları olabiliyor. Oysa musahiplikte tam tersi geçerli. Musahiplikte, musahipler aynı yolun yolcusu, aynı değerlerin savunucusu, aynı ruh ikliminin, aynı düşünce ve duygu boyutunun yaşayıcılarıdır.

Kan bağı ile oluşan kardeşlikte insanlar kardeşinin geçiminde ve başkaca beylerinden çoğunlukla sorumlu değillerdir. Musahiplikte ise insan musahibinin geçimi de dahil her olumlu ve olumsuz

gidişatından kendisi kadar ve hatta kendisinden daha çok sorumludur.

Musahiplik dünyada olduğu gibi diğer alem/alemlerde de devam edecek bir kardeşliktir.

Musahiplik miadı dolmuş ve artık günümüzde önemi ortadan kaybolmuş bir kurumlaşma değildir.

Geçmişte olduğu gibi günümüzde ve gelecekte de önemi olan bir kurumdur.

Hem bireysel manada ve hemde toplumsal manada yararları olan bir kurumlaşmadır.

Bunun dışında Alevilik inancı ve Alevi toplumsal varlığının sağlam temeller üzerinden varlığını sürdürmesi noktasında da önemli bir kurumsallaşmadır.

Bütün bu önemli noktaları da hesaba katarak Aleviler için hayatiyet arz eden musahipliği biraz açmaya çalışalım. Ancak hemen belirtelim ki önemli olan bir takım teorik bilgilerden ziyade, asıl olan musahipliğin pratik hayata aktarılmasıdır.

Musahipliğin tarihsel çıkış noktası ve oluşumu hakkında şu temel bilgileri verebiliriz.

Musahip Arapça bir kelime olup “arkadaşlık eden, sohbeti güzel olan” anlamına geliyor. Alevilik inancında ise anlamı, “ıkrar verme, kardeş (yol kardeşi) edinmedir”.

Musahipliğin (Zahiri olarak) tarihsel çıkış noktası hakkında Alevi kaynakları genel olarak Hz. Muhammedin Medine'ye Hicretinden (göçünden) sonra oluştuğu bilgisini veriyorlar (bazı kaynaklar Mekke de ilk dönem Müslümanları arasında da musahipliğin meydana geldiğini belirtse de genel kanı Medinede ortaya çıktığı yönündedir. Yine musahipliğin oluşumu ile ilgili bazı Batını anlatımlarda var. Ancak bizler anlatımlarımızı kısa ve öz olarak yansıtmak istediğimizden bu detaylara girmeyeceğiz. Konuyla ilgili

daha derin ve ayrıntılı bilgi sahibi olmak isteyenler Alevi kaynaklarına başvurabilirler).

Hz. Muhammed, Mekke de müşriklerin baskıları sonucu kendisine kucak açan Medine şehrine hicret etti (622). Müslümanların geneli Medinede bir araya geldiler. Hicretten kısa bir süre sonra Medine Müslümanların merkezi oldu. Böyle olunca Medine'nin yerlileri (Ensar) ile sonradan gelenler (Muhacir) iki farklı toplumsal kesim oluşturdular. Ensar yerleşik olmanın avantajıyla her türlü temel gereksinime sahipken Muhacirler ise bir çok konuda yoksunluk çekiyorlardı. Buna birde müşriklerin baskısı eklenince ortaya çözülmesi gereken önemli ve temel bir sorun ortaya çıkmış oluyordu.

Musahiplik bu dönemde ve bu zorlu şartlar altında ortaya çıktı.

Kuranda Enfal Suresi 72, 73, 74, 75. Ayetlerde de ifadesini bulan kardeşleşme/musahiplik kurumunun temeli Hz. Muhammed tarafında bu süreçte atıldı. Buna göre yerli (Ensar) ile yabancı (Muhacir) kişiler kardeşlik ikrarı vererek kardeş oldular. Böylece dışarıdan gelen ve hiç bir şeyleri olmayan Muhacir Müslümanlar ile toprak ve başka zenginlikleri olan yerli Müslümanlar olan Ensar bundan böyle ortak üretip ortak tüketecekler ve kardeşlerden bir vefat ettiğinde veya başka bir zorlukta onun ailesine kendi ailesi gibi sahip çıkacaktı.

Hz. Muhammed, kimin kimle musahip olacağına bizzat kendisi karar veriyordu.

İlk etapta kaç kişinin musahip olduğu konusunda kesin bir rakam yoksada sayının yüzleri aştığını bir çok kaynak teyit ediyor.

Kural olarak bir Ensar ile bir Muhacir kardeş oluyordu. Bu sebepten Ensar'dan çok sayıda kişi Hz. Muhammed ile musahip olmak istiyordu. Ancak Hz. Muhammed musahip olarak kendisine Hz. Ali'yi seçti (Hz. Muhammed ile Hz. Ali'nin musahip olmaları hakkında Alevi kaynaklarında daha detaylı bilgiler mevcut. Bizler olayın özetini verdik).

Özet olarak musahipliğin çıkış noktası ve oluşumu hakkında bazı Zahiri bilgiler sunduk. Musahiplik ile ilgili Batını bilgileri bilmek de musahipliği daha iyi anlayıp yaşamamıza katkı sağlar düşüncesiyle, özet olarak Batını anlatımları da örnekleyelim.

Musahiplikle ilgili Batını anlatımlar, Batın kavramına uygun olarak Zahiri anlatımlardan farklılıklar içeriyor.

Batını anlatımlar musahipliğin ikrar olduğunu belirtip ilk ikrarında daha kainat var olmadan “Bezm-i Elest'te” (Ruhlar Meclisi) verildiğini belirtiyorlar. Yüce Yaratıcı “Ben sizin Rabb’iniz miyim?” diye sorup “evet “cevabını alıyor bu mecliste. Allah bu evet cevabı üzerine kainatı var ediyor. Dolayısıyla musahiplikte ikrar Bezm-i Elest'teki ikrarın devamıdır.

Hız. Muhammed ile Hız. Ali'nin musahipliği, Batın kaynaklarda “Kırklar Ceminde” gerçekleşiyor.

Batını anlatımların devamında yerin gök ile ve Cebrail'in Hız. Adem ile musahip olduğu, Hız. Musa ile Harun'un (yine Hız. Musa'nın Hızır ile), on iki Havarinin bir biriyle musahip olduğu bilgisini ve daha benzer bilgileri veriyor.

Özet olarak musahipliğin çıkış tarihi ve oluşumu hakkında Zahiri ve Batını bazı özet bilgiler verdik (konuyla daha detaylı olarak ilgilenenlerin Alevi kaynaklarına başvurmalarını öneririz).

Bunlardan yola çıkarak tekrar şu noktaların altını çizelim:

Musahiplik, Muhammed Ali'den kalmıştır.

İkrar verip musahip tutmak Muhammed- Ali yoluna girmenin en önemli şartlarındandır.

Şartlar uygun olduğunda her Alevi musahip edinmek yükümlülüğündedir.

Musahiplik, kardeşlik ötesi bir birliktelik olduğundan, yani bir ömür boyu sürdüğünde ve gereklerini yerine getirme sorumluluğu olduğundan, ona göre musahibini seçmek gerekiyor.

Musahiplik seçimi kişilerin özgür iradesiyle gerçekleşiyor. Ancak anne-babasının, pirinin, rehberinin, mürşidinin düşüncelerini dinlemek, görüşlerini almak bu özgür irade önünde bir engel değildir.

Kişiler musahip olmaya karar verdiklerinde mürşitlerine/pirlerine/dedelerine bu kararlarını sunmaları gerekiyor. Bunun sonucunda inanç önderleri gereken şartları onlara bir kez daha hatırlatıp ikrar törenini gerçekleştirirler. Ve böyle ikrar, imanlı olarak, ölmeden önce öterek yeni bir hayata başlamış olurlar.

Ne mutlu piri, rehberi, mürşidi, musahibi olana.

Ne mutlu ikrarlı, imanlı olarak ölmeden önce öterek yeniden doğanlara.

Ve ne mutlu böyle tam manasıyla, dört dörtlük olarak, yüzde yüz olarak bu yolu yaşayanlara.

Ölen Tendir Can Ölmez

Ölüm hepimiz için kaçınılmaz olandır. Bir noktada ölüm, yaşamımızı belirleyen ana unsurdur. Ölüme ve ölümden sonrasına yaklaşım yaşamımızın akışını da belirleyendir.

Kimi var ki yaşamı bedeniyle var olduğu süreyle sınırlar. Bedensel tükenişle canında yok olacağına inanır, ona göre bir yaşamın sahibi olur.

Kimi var ki buradaki gibi bir yaşantıyı ölümden sonrada ister. Fakat oradaki yaşamında burada sahip olmadıklarına sahip olmanın arzusuyla kendisine öğretilmiş dogmatikliği esas alarak oradaki üstün yaşam için her tür eziyeti göze alır, her tür zulmü reva görür, her tür çarpıklığa ve akıl dışılığa onay verir.

Kimi var ki ölüm ve ötesi ile ilgili tefekküre bile gerek duymaz. Öylesine, nasıl denk gelirse yaşar.

Kimi var ki yaşamını günü birlik ve önemsiz olaylarla geçirir. Bu önemsizlikleri yaşamın merkezine koyarak ölüm gerçeğini kendisince baskılamak ve yok saymak çabasına girer.

Listeyi uzatmak mümkün.

Peki biz nasıl yaklaşıyoruz?

İnancımız ne diyor ölüm ve ötesi hakkında ve bizler bunu nasıl pratikte uygulayıp yaşıyoruz?

Başlıktan da anlaşılacağı gibi bizlerin inancı, anlayışı ölenin sadece beden olduğu canın (ruhun) ise ölmediği inancıdır.

Bedenin işlevini tamamlayıp yitirmesi ile can gelmiş olduğu asıl kaynağa geri dönmüş olur. Yani Alevice bir tabirle Hakka yürünmüş olunur.

Hakka yürümek; geldiği öze geri dönüp tekrar asıl kaynağa buluşmaktır. Bu anlamıyla hasretin giderilmesi, vuslatın gerçekleşmedir.

Ölüm ve ötesine dair böyle bir inanca sahip olan Alevilerin yaşamlarını da bu anlayış doğrultusunda anlamlandırmaları gerekiyor.

Öz olarak bu inancı koruyup yaşatmakla beraber ağır baskı, misyonerlik ve asimilasyon neticesinde bazı Alevilerin bu inancında bir erozyon, kırılma ve egemen anlayışın ölüm ile ilgili inanışına benzer bir yaklaşım ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bazı Alevilerin böyle bir algı sahibi olmaları Alevilik inancının ölüm ile ilgili anlayışının bu algıyı şekillendirdiği düşünülmemelidir.

Alevilik inancının ölüm anlayışı, yukarıda da ifade edildiği üzere Hakka yürüme, öz ile buluşma, vuslata erme seklindedir. Bu anlayış kişinin yaşamını mümkün oldukça verimli yaşamasını, kendi cüzi iradesi dahilinde olanlara uymasana ve iradesini sonuna dek olumlu anlamda kullanmasını, barışıklığı (en başta kendisiyle olmak üzere, doğa ve cümle varlıkla) içselleştirmesini, bedenini hor kullanmamasını ve en önemlisi de ruhunu Dört Kapı Kırk Makam şeklinde formüle edilen eğitim, öğrenim ve uygulamayla kemalete erdirmesini önermektedir.

Zaten canın bedenleşmesinin amacında budur. Kemalete ermek, olgunlaşmak, insan-ı kamil olmak, gerçeğin sırrına vakıf olmak ve böylece geldiği öze, o özü bilmiş olarak geri dönmektir.

Ölüm bir yok olma, son bulma değildir. Ebediyetin giriş kısmıdır.

Hakkıyla yaşanmış bir yaşam, kemalet ermiş bir can için ölüm sevenin sevdiğine kavuşmasıdır.

Kemalet uzak, nefsaniyeti ve bencilliği esas almış olan, barışıklık yerine kin ve nefreti yaşam biçimi haline getirenler (yani ham ervahlar) için ise ölüm elbette ki kavuşma ve vuslata erme değildir.

Bu tür ham ervahlar için bu halleriyle o ana kaynakta, o kutsal ışıktaki yer yoktur.

Ham ervahların kutsal nur ile bütünleşebilmeleri için ilk önce ham ervahlıklarını gidermeleri, kemalet ermeleri gerekiyor.

Peki ham ervah olarak ölen kimseler ham ervah oldukları için o kutsal ışıktaki yerleri yoksa, onlara ne oluyor?

İşte belkide cehennem olgusunu burada ele almak ve bu tür ham ervahların yeri olarak görmek ve onların ham ervahlıklarının giderilmesi olarak anlamak gerekiyor.

Cehennem mekânının önemi yoktur. Bir çok anlamıyla şu yaşadığımız yer kürede cehennem niteliğindedir. Arşın bilinmedik mekânları da. Kaldı ki burada esas olan, sembollerle anlatılmaya çalışılan bu tür mekansal yerler değildir. Hatta mekân olgusu insanın bilincinin idraki için söyleniyor. Esasında bu tür fiziki anlamda bir mekâna gereksinim olmayabiliyor da cehennem için.

İnsan-ı kamiller için ölüm kavuşmadır. Hasretin sonra ermesidir. Canın cananla bütünleşmesidir. Cennettir.

Ham ervahlar için ise tüm bunlarda uzak kalmadır. Cehennemdir.

Demek ki yapılması gereken olgunlaşım, kemalet erip, ölmeden önce ölüp hasreti sona erdirmektir. Bu anlayışla

yaşanmış bir yaşamda zaten en güzel ve doyurucu, mutluluk ve huzur dolu bir yaşamdır. İki dünya saadeti dediklerine ancak böylesi bir inancın, anlayışın ve uygulamanın neticesinde ulaşılabilir.

Ölmeden Önce Ölmek

Nedir ölmeden önce ölmek?

Ölmeden önce ölmek, Dört Kapı Kırk Makamı adım adım-aşama aşama öğrenip, anlayıp, içselleştirip yaşamına aktarmakla, her nefes alış verişine aksettirip yön verir hale getirmekle elde edilen bir makamdır, aşamadır.

Ölmeden önce ölmek, yaşamın zirve noktası, en üst aşamasıdır.

İnsanın cümle hakikat sırlarına vakıf olduğu, Hakkın gerçeğinin tüm çıplaklığıyla bilincine ulaştığı, öteleri yakın eylediği, Batının (gizlinin) aşikar olduğu...

Ölmeden önce ölmek, cümleden de anlaşılacağı gibi ölmeden, yani bedenen ölmeden ölmektir. Bedenen sağlıklı olup ruhen (can olarak) ölmektir. Ölenin ancak vakıf olduklarına, nail olduklarına, yaşamış olduklarına ulaşip yaşamaktır.

Bu mümkün mü?

Ölmeden önce ölmek sadece bir teori, uygulaması olmayan imkansız olan, gerçek hayatta asla olmayacak bir şey mi?

Hayır. Ölmeden önce ölmek ve böylece Hakkın gerçeğine ulaşmak, hakikat sırlarına vakıf olmak mümkün. Tarih boyunca bir çok yol sürenimiz bu aşamaya ulaşmışlardır.

Her insan, idrak ve ikrar sahibi, anlayış ve feraset sahibi her insan gayret ve çabayla Dört Kapı Kırk Makamın yol göstericiliğiyle bu onura erişebilir.

Elbette ki bu yaşamın zirve noktası, gerçeği, asıl yaşamın kendisi olması hasebiyle çokça kişi bu merhaleye ulaşamayabiliyor. Yani istek, gayret ve çaba sahibi olmak bazı kimseler için yeterli olmayabiliyor. Ancak bu durumda bile, bunu hedefleyenler diğer insanlardan çok çok ileri bir aşamadalar.

Her yönüyle bir ileri aşamadır bu.

Ölmeden önce ölmeyi hedefleyenler için verilen emekler, uğraş, çaba boşuna değildir. Bu hedef doğrultusundaki her nefes alış veriş dahi kişinin gelişimine katkı, yaşamına anlam, düşüncelerine derinlik, algılamasına boyut, duygularına yoğunluk olarak geri dönmektedir.

Bazı şeyler vardır ki ne kadar yazılırsa yazılınsın, anlatılırsa anlatılınsın, en ince detayına kadar izah edilirse edilsin, yinede her anlatım var olan gerçekliği anlatma noktasında eksikliklerle doludur. Aynı durum Dört Kapı Kırk Makam için, insan-ı kamil için, ölmeden önce ölmek içinde geçerlidir.

Dilimiz döndüğünce, fikrimiz yettiğince anlatmak gerekiyor. Ancak teoriden ziyade bu merhaleye ulaşmak ancak ve ancak uygulamayla mümkündür.

Nasıl olacak bu uygulama?

İbadetle, tefekkürle olacaktır. Yani bütünlüklü olarak kişinin kendisini katmasıyla olacaktır. Adeta kişinin bu yolda kendisini lime lime edip, parçalara ayırıp yeniden ve daha mükemmel şekilde kendisini oluşturmasıyla olacaktır.

Ölmeden önce ölüp ölümsüzleşenlere aşk ile.

İnsan-ı Kamil Olmanın Yolu Dört Kapı Kırk Makamdan Geçer

Dört Kapı ve bu kapılardaki Onar Makam kişiyi, insanlık bilincinin zirvesine ve onun ötesine taşıyan aşamalardır. Dört Kapı Kırk Makamla amaçlanan, insanın ham ervahlıktan çıkıp insan-ı kamil olmasıdır. İnsan-ı kamil, olgun insandır. Yaşamı, evreni, dünyayı ve bütün bunlarla ilintili olarak ne varsa onların bilincine varmış, sırrı hakikate ulaşmış olan kişidir.

Dört Kapı Kırk Makamı teorik bilgiler veya felsefi bir takım açıklamalar olarak anlamak eksik bir algılama olur. Yine bunları ezberleyerek bazı sonuçlara ulaşmayı istemek yetersiz ve kaba bir yaklaşım olur.

Dört Kapı Kırk Makamla amaçlanana ulaşmak, teoriden ziyade pratikte yoğunlaşarak, hizmet ederek, yolun gereklerini yerine getirerek kısacası ruhen, aklen, kalben, bedenlen, bütün duygu ve düşüncelerinde yaşayarak, bütün hücrelerinde an be an his ederek, kendini bir bütün halinde adayarak ancak mümkün olabilir.

Basit ve ucuz yaklaşımlar kişiyi değil yaşamın sırrına, hiç bir yere götürmez. Dolayısıyla günümüz insanı bir çok şeye olduğu gibi Dört Kapı Kırk Makam öğretisine de sıradan bir yaklaşım içerisinde. Hemen başta söyleyelim ki bu hedeflenen menzile götürmeyecek olan bir şekillenıştır.

Dört Kapı ve her kapının On Makamı ilk okunduğunda/duyulduğunda belki çok sıradan ve alışageldik, günlük hayatta -sık sık olmazsa da- kullanılan kavramlar olarak anlaşılır. Öyledir de. Ancak belli bir süreç ve zaman içerisinde bu kavramlar hayata uygulandığında, kişiliğe

yedirilip özümsettirildiğinde ve bunun neticesinde duygulara, düşüncelere, davranışlara yavaş yavaş yansıdığına bunların pek de öyle alışageldik kavramlar olmadığı görülecektir.

Tekrar olmasına rağmen yinede belirtmeden geçmeyelim. Burada anlatılanlar ancak hayata, pratiğe uygulandığında veya en azından uygulanmaya çalışıldığında bir anlam ifade eder. Bunun dışında bazı teorik bilgiler olarak kalırlar.

Bu kısa girişten sonra Dört Kapı Kırk Makamı biraz daha açmaya ve detaylandırmaya çalışalım.

Şeriat Kapısı ve Makamları:

1. İman etmek
2. İlim öğrenmek
3. İbadet etmek
4. Haramdan uzaklaşmak
5. Ailesine faydalı olmak
6. Çevreye zarar vermemek
7. Peygamberin emirlerine uymak
8. Şefkatli olmak
9. Temiz olmak
10. Yaramaz işlerden sakınmak

Şeriat kavramı, Sünni anlayış açısından genel olarak dogmatik dinsel yasa ve kurallar olarak anlaşılıyor ve bu çerçevede uygulanıyor. Biçimsel olanın ön planda olduğu, din ve inancın özünden ziyade geleneklerin din ve inanç adına en kaba şekilde uygulanmasıdır şeriat. Bu anlamıyla Sünnilikteki şeriat ile Alevilik inancındaki şeriat algısı ve uygulanması kesinlikle bir birinden farklıdır. Kavram aynı ama kavrama verilen anlam

ve kavramın uygunlanması neredeyse bir birine zıt bir şekildedir.

Yukarıda da izah etmeye çalıştığımız gibi Dört Kapı Kırk Makamın ilk kapısı olan şeriat kapısının Sünnilik inancındaki şeriat anlayışıyla bir bağlantısı yoktur. Alevi inancındaki şeriat anlayışı, on makamda da belirtildiği gibi daha çok temel bilgilerin öğrenilmesi ve uygunlanması olarak anlaşılabilir.

Şeriat kapısının makamlarının açıklamaları

1. İman etmek

Şeriat kapısının ilk makamı iman etmektir. İman etmek inanmaktır. Allah'a inanmaktır. Yüce, sınırsız, sonsuz varlığın bir parçası olduğuna inanmaktır. Başta Hz. Peygamber olmak üzere peygamberlere inanmaktır. Hz. Ali'ye, Ehlibeyt'e, 12 imamlara, Hacı Bektaş Veli'ye, Pir Sultan Abdal'a, cümle Kamil İnsanlara inanmaktır. İnanmak, güvenmektir. Varlığını inandığıyla hemhal edip buluşturmak/buluşturmak istemektir.

2. İlim öğrenmek

İkinci makam ilim öğrenmektir. 'Bilimden gidilmeyen yolun sonunun karanlık olduğu', bilimin -diğer alanlarla beraber- esasında kendini bilmek olduğu, kendini bilmenin ise yaşamı, evreni, insanı bilmek olduğu gerçeğidir.

3. İbadet etmek

İbadet etmek şeriat kapısının üçüncü makamıdır. Sözlük anlamıyla ibadet; “Tanrı’ya karşı kulluk görevlerini yerine getirme” olarak tanımlanıyor. Fakat bizce ibadet kavramının muhtevası çok daha geniş ve derindir. Her şeyden önce Allah’ın bizlerin ibadetine ihtiyacı yok. Bizlerin ibadete ihtiyacı var. İbadet eden insan iç huzuru, munisliği,

paylaşmayı yakalamış; yüzeyselliği, yapmacıklığı aşmış kişidir. İbadet, insanı kendisiyle, çevresiyle, doğayla barışık hâle getirir. İbadetin gerçek anlamı ve amacı budur. Fakat biliyoruz ki; bazı kimseler ibadeti yüzeysel olarak algılıyor ve kendi iktidar, makam, mevki, hırsı için bir araç olarak uyguluyor. Görünürde çok ibadet eden böylesi insanlar, bu özde değil sözde ibadetleri ile diğer insanlar üzerinde egemenlik kurmaktalar. Bizler tarih boyunca ve günümüzde bu tür anlayışları red ve mahkûm etmişiz. Böylesi kimseler en kutsal kavramları dahi kendi egoları için kirletmekteler. Bizlerin ibadet anlayışıyla bu tür insanların ibadet anlayışları ve uygulamaları birbirine zıttır.

4. Haramdan uzaklaşmak

Dördüncü makam olan haramdan uzaklaşmak, her türlü sömürüyü red etmektir. Kendi emeği ile geçinmek, başka insanları sömürmeden yaşamaktır.

5. Ailesine faydalı olmak

Ailenin insana sağladığı huzur ortamı doğru manada gelişirse insan yaşama daha farklı bakar ve bu bakış insanın başarısını ve mutluluğunu etkiler. Yine aynı şekilde ailenin yarattığı sorunlar da insanın yaşama biçimini etkiler. Dolayısıyla beşinci makam olan ailesine faydalı olmak aile kurumuna gereken önem ve değer verilmesidir.

6. Çevreye zarar vermemek

Çevreye zarar vermemek iki şekilde okunmalıdır. Altıncı makam olan çevreye zarar vermemek, hem doğaya zarar vermemek, onun bir parçası olduğunun bilincinde olarak doğayı korumak, hem de beraber yaşadığı insanlara zarar vermemek manasına geliyor.

7. Peygamberin emirlerine uymak

Ehlibeyt ve Hz. Muhammed bir bütündür. Yedinci makam olan peygamberin emirlerine uymak, aynı zamanda Hz. peygamberinde dahil olduğu Ehlibeyte bağlı olmak ve onların yolunda gitmektir.

8. Şefkatli olmak

Bütün insanların kardeş oldukları bilinciyle hareket edip, bütün insanlara, dini dili, rengi cinsiyeti ne olursa olsun kardeşçe ve dostça yaklaşımdır sekizinci makam olan şefkatli olmak makamı.

9. Temiz olmak

Dokuzuncu makam olan temiz olmak makamı, bedensel temizlik ile beraber çevresel düzen ve temizlik ile beraber içsel arınma ve temizlenme makamıdır.

10. Yaramaz işlerden sakınmak

Toplum ve kişinin aleyhinde olan bütün olumsuz davranışlardan uzak durmayı ve buna karşın lehinde olan güzel davranışları öneriyor onuncu makam olan yaramaz işlerden sakınmak makamı.

Sonuç olarak şeriat kapısı diğer kapıların ilki olması bakımından, insanı daha çok diğer kapılara hazırlama aşamasıdır. İnsanın Dört Kapı Kırk Makam ile ulaşacağı zirvelere hazırlama kapısıdır. Elbette her insan Dört Kapı Kırk Makamın amaçladığı o soylu hedeflere ulaşmaz. Şeriat kapısı bu manada insanın kendisine, çevresine, doğaya zarar vermemesi ve en asgari düzeyde de olsa belli bazı insani davranış ve düşünceleri almasının kapısıdır. Şeriat kapısının makamlarını her insan hiç bir gerekçenin arkasına saklanmadan yaşama uygulayabilir. Uygulamaya çalışabilir.

Bu makamlarda belirtilenleri yerine getirmek toplum yaşamının sağlıklı olabilmesi için zorunluluktur.

Tarikat Kapısı ve Makamlar:

1. Tövbe etmek
2. Mürşidin öğütlerine uymak
3. Temiz giyinmek
4. İyilik yolunda savaşmak
5. Hizmet etmeyi sevmek
6. Haksızlıktan korkmak
7. Ümitsizliğe düşmemek
8. İbret almak
9. Nimet dağıtmak
10. Özünü fakir görmek

Şeriat kapısından içeri girip on makamı aşanlardan bazıları daha derin ve yorgunluklu olarak bir bütün halinde kendi varlıkları ve cümle varlıklar hakkında düşünmeye başlarlar. Düşünmek yeni arayışlara vesile olur. Var olan şeriat kapısındaki makamlar onların düşünsel sorularına cevap veremez hale gelir. Daha bir üst aşamaya ulaşmanın yollarını ararlar. İşte bu arayış onları Dört Kapı Kırk Makamın ikinci kapısı olan Tarikat kapısına götürür.

Tarikat kelimesi sözlüklerde şöyle tanımlanıyor: “*Aynı dinin içinde birtakım yorum ve uygulama farklılıklarına dayanan, bazı ilkelerde birbirinden ayrılan Tanrı'ya ulaşma ve onu tanıma yollarından her biri.*”

“Bir din içinde tasavvufa, gizemciliğe dayanan, inançta ve kimi ilkelere birbirinden ayrılan, Tanrıya ulaşma, yollarından her biri.”

“Tasavvufa dayalı ve kimisi eski dinlerin kalıntılarını yaşatan, kimisi de şeriatın pek sert ve bencil yargılarını yumuşatmak gereğiyle oluşan türlü İslam öğretilerine verilen ad.”

Tarikat ve bu kavramın fiiliyattaki yansıması sözlüklerdeki anlamından daha derin ve önemlidir. Tarikat bir anlamıyla *“Tanrı’ya ulaşma ve onu tanıma yollarından biridir,”* diğer yandan kurumsallaşmadır. Belli bir düzen ve hiyerarşisi olan kurumsallaşmadır.

Hemen bu konuda da kısaca belirtelim ki, Sünni anlayışın tarikat algısı ve uygulanışı ile Alevi inancındaki tarikat anlayışı ve uygulanması, şeriat ve diğer bir çok kavram ve konuda olduğu gibi bir birinde farklı hatta zıt algı ve uygulamalar içeriyor. Dolayısıyla tekrar belirtelim ki sadece Sünnilikte değil, diğer inanç ve dinlerdeki tarikat yapısı Alevilik inancıyla –kavram benzerliği dışında- bir birine zıttır. Kimse bu kavram benzerliğinden yola çıkarak burada anlatılmaya çalışanları değerlendirmesin. Dört Kapı Kırk Makam öğretisindeki kavramlar ve bu kavramların pratikleşmiş hali ile başka inanç ve grupların bu kavramlara yükledikleri anlam temelden bir birinden farklıdır. Eğer bu yeteri kadar anlaşılmazsa, Alevi inancındaki Dört Kapı Kırk Makam tam manasıyla anlaşılmaz.

Bu kısa uyarıdan sonra gelelim tarikat kapısındaki makamları biraz detaylandırmaya.

1. Tövbe etmek

Şeriat kapısının makamlarını aşan kişinin önünde yeni bir kapı ve bu kapının makamları vardır. Bu aşamaya gelmiş olan kişi artık bazı şeylerin ayırındadır. Bu bilinç ile tarikat kapısına yönelmiştir. Tarikat kapısının ilk makamı olan tövbe etmek, açılan bu kapının artık geriye, kötüye geri dönüş olmayacağını belirtiyor. Bununla beraber kişinin tövben etmiş olarak yeni bir yaşama başladığının güvencesini veriyor.

2. Mürşidin öğütlerine uymak

Yukarıda da belirttiğimiz gibi tarikat bir yoldur. Bununla beraber aynı zamanda belli bir düzeni, ilkeleri, hiyerarşik yapısı olan bir kurumdur/örgüttür. Kapının ikinci makamı olan mürşidin öğütlerine uymak bu gerçekliği bir kez daha açıkça belirtiyor. Yol alınmak isteniyorsa okul misali onun öğretmenlerine ve yoldaki işaretlere uymak şarttır.

3. Temiz giyinmek

Üçüncü makam olan temiz giyinmek makamı aynı zamanda saçını giderme makamı olarak da bilinir. Bunlarla kast edilen kadın erkek eşitliğinin benimsenmesi ve cümle kirli düşünce ve eylemlerden uzak durulmasıdır.

4. İyilik yolunda savaşmak

Dördüncü makam olan iyilik yolunda savaşmaktan kasıt nefis (kişiliğinde taşıdığı kıskançlık, kin, garez, cimrilik ve benzer olumsuzluklar) mücadelesidir. Bunun dışında bir düşman yoktur ve eğer kişi iyilik yolunda savaşıyorsa, ilk iyiliği kendi nefisini yenerek yine kendisine vermiş/yapmış oluyor. Geçici dünya mali, mevkisi için yapılan bir savaş değildir. Buradaki savaş kişinin kendi nefsi ile yaptığı savaştır.

5. Hizmet etmeyi sevmek

Kendi toplumunun şahsında, hiç bir karşılık, çıkar ve beklenti içinde olmadan cümle insanlığa hizmet etmektir beşinci makam. Hizmet Hakk içindir. Halka/topluma yapılan hizmetin Hakka yapılmış olduğunun bilinciyle, tam bir adanmışlık ve fedakarlıkla, zerre kadar karşılık beklemeyi bile aklının en ücra köşesine taşımadan hizmet etmektir.

6. Haksızlıktan korkmak

Dört Kapı Kırk Makamla amaçlanan kişinin öz benliğine, geldiği kaynağa geri dönmesidir. Hakikatin sırrına vakıf olmasıdır. Bu soylu amaçlar için hareket edenler şüphesiz en küçük bir haksızlık karşısında bile tüyleri diken diken olmuş durumda olurlar. Bir küçük haksızlık bile onları gitmek istediği yoldan alıkoyacak bir nedendir. Bu sebepten altıncı makam bu konuya dairdir. Bu bilinçle davranan kimse, haksızlık yapmayı hayatından geri gelmeyecek şekilde çıkarmakla yükümlüdür.

7. Ümitsizliğe düşmemek

Umut, yaşamın her anında her alanında hatta son nefese kadar olmalıdır. Yedinci makam daima umutlu olmayı ve her zaman umudun korunmasını içeriyor. Şartlar ne kadar kötü ve kişinin aleyhinde olursa olsun asla umut etmekten vazgeçmemek gerekiyor.

8. İbret almak

Her zaman ve her yerde O yüce yaratıcının varlığını görek bu varlıktan gereken dersleri almaktır. Sekizinci makam olan ibret almak makamı, her nefes alış verişin dahi sınırsız derslerle dolu olduğu gerçeğini içeriyor.

9. Nimet dağıtmak

Nimet dağıtmak, muhabbet ehli olarak gereken bilgi ve donanımına sahip bir kimse olmaktır. Bunun sonucunda sorunlara çözüm sunan, sorulara cevap verebilen ve sunduğu çözümlerle nice müşkülleri hal eden, verdiği cevaplarla nice bilgiye susamış olan dimağların susuzluğunu gidermiş olmandır. Dokuzuncu makam bu anlamlara geliyor.

10. Özünü fakir görmek

Yüce yaratıcının aşkıyla var olmak, Onun aşkına ve şevkine ererek benliğini yok etmektir. Benliğini yok eden, Onun aşkına ermiş olan kişi özünü fakir görmek durumundadır. O vardır. Onun olduğu yerde ben'in bir anlam ve önemi olmaz. Onuncu makam benliğini O yüce varlıkla aşkla-şevkle hemhal etmeyi içeriyor.

Sonuç olarak, Tarikat kapısı ve bu kapının makamları insanın kendi öz iradesiyle hiç bir dış zorlama olmadan her türlü kötülüğü benliğinden kovabilmesi, elinden gelebilecek tüm iyilikleri hiç kimseden esirgemediğine yerine getirmesi ve bu noktada varlığını aşkla O yüce varlıkla buluşturarak yeniden doğmasıdır. İnsan-ı kamil olarak, ham ervahlıktan kurtulmuş olarak doğmasıdır.

Marifet Kapısı ve Makamlar:

1. Edepli olmak
2. Bencillik, kin ve garezden uzak olmak
3. Perhizkârlık
4. Sabır ve kanaat
5. Utanmak
6. Cömertlik
7. İlim
8. Hoşgörü

9. Özünü bilmek

10. Ariflik (kendini bilmek)

Tarikat kapısını açıp on makamı teker teker aşarak kişi artık yeni bir aşamadır. O artık adım adım insan-ı kamil olma yolunda geri dönülmez bir noktadadır. Elbette daha yolun sonuna gelmiş, hedefe varılmış değildir. Ancak yolun sonuna daha çok olmasına rağmen, kişi şeriat ve tarikat kapılarında edindiği bilgi ve tecrübelerle, benimseyip içselleştirerek aştığı makamlarla yolun geri kalan kısmını gidebilecek donanıma sahiptir.

Bu donanımla tarikat kapısından çıkan kişinin çalacağı kapı marifet kapısıdır. Marifet kapısı, şeriat ve tarikat kapılarından başarıyla geçmiş olanların çalabildiği kapıdır. Şeriat ve tarikatta öğrendiklerini marifet yoluyla ortaya koyabilecek olanların girebildiği kapıdır. Bu anlamıyla marifet zaten *ustalık, hüner, uzmanlık* anlamına geliyor. Demek ki marifet kapısı marifetlerin yaşama aktarıldığı, halkın hizmetine sunulduğu bir kapıdır.

Marifet kapısındaki makamların detayları

1. Edepli olmak

Marifet kapısının ilk makamı olan edepli olmak, ahlaklı olmaktır.

Edepli/ahlaklı olmak, hak yememektir. Hak yememek, haksızlığa karşı olmaktır.

Edepli olmak, yardım istenildiğinde yardım etmektir.

Edepli olmak, düşmanlığı mahkum etmek, dostluğu/kardeşliği oluşturmaktır.

Edepli olmak, kendisine yapıldığında hoş görmeyeceğini başkasına yapmamaktır.

Edepli olmak, dedikodudan, gıybetten, yalandan, ihanetten uzak durmaktır.

Edepli olmak, nefsinin silmek yerine, bilmektir. Nefsinin bilmek, bataklığa sapmadan yolunu sürmektir.

Edepli olmak, beline olduğu kadar diline, eline, işine, aşına, eşine sahip olmak, sadık kalmaktır.

2. Bencillik, kin ve garezden uzak olmak

Her türlü benlik duygusundan, bu duygunun getirmiş olduğu olumsuzluklardan uzak durmaktır ikinci makam. Gelmiş olduğu boyutun gerisine düşmemek için, bu boyuttan düşürücü olan benlikten, kinden, kibirden, garezden uzak durmaktır.

3. Perhizkârlık

Üçüncü makam olan perhizkarlık makamı, yolun geri kalan kısmının sağlam yürünebilmesi için her türlü aşırılıktan kaçınmaktır.

4. Sabır ve kanaat

Yürünen yolda asla pes etmeden, gerekçelerin arkasına saklanmadan, hiç kimseyi suçlamadan, yüce yaratıcıya inanıp güvenerek yoluna aşkla, umutla, kararlılıkla devam etmektir. Dördüncü makam bunları işaret ediyor.

5. Utanmak

Uygun olmayacak her türlü davranış ve hareketlerden sakınmak, sürdürülen yolun asaletine uygun davranmamanın sıkıntısını duymaktır. Beşinci makam olan utanmak, yapılacak yanlış hareketlerden utanmamak için, önceden, davranış

sergilenmeden önce, utancın ortaya çıkmamasına vurgu yapıyor

6. Cömertlik

Basta maneviyat olmak üzere maddi-manevi bilgisini, tecrübelerini, becerilerini ehli olan, layık olan kimselerden esirgememektir.

7. İlim

Şeriat kapısının ikinci makamı da ilim ile ilgilidir. Marifet kapısının yedinci makamı da aynı manadadır. Ancak buradaki ilim, şeriat kapısının ilim makamından daha yoğunluklu bir anlam ve vurgu içeriyor. Zahiri ilim ile beraber Batini ilime de vurgu içeriyor.

8. Hoşgörü

Tam bir adanmışlık, bağlılık, sadakat ile yola, yolun kurallarına bağlı olmayı içeriyor sekizinci makam. Bu noktada cümle varlığa hoşgörüyle, sevgiyle yaklaşmayı vurguluyor.

9. Özünü bilmek

Dokuzuncu makam olan özünü bilmek, insani bilmek ve insanın şahsında cümle kainatı bilmeyi içeriyor.

10. Ariflik (kendini bilmek)

Marifet kapısının onuncu makamı olan ariflik makamı, kişinin artık belli bir olgunluk evresinde olduğunun ayırдын da olmasına işaret ediyor. Bu makama kadar olan süreçleri eksiksiz olarak yerine getirenler artık sezgi ve gönül yoluyla bazı sırlara vakıf olan kimselerdir.

Sonuç olarak, marifet kapısı, kapının son makamı olan ariflik makamına ulaşanlarla özdeşleştirilen bir makamdır. Ariflerin

makamıdır. Bunun ötesi hakikattir. Buyruk'a göre, “hakikat; incidir, sözün anlamına, kendi özüne ermeştir. Gerçeği görmektir. Fazilettir, candır, kilittir, ışıktır. Kısacası cümle varlıkların (yoklukların) ayan beyan olmasıdır.” Marifet kapısından içeri girip makamları anlayarak uygulayanlar için geriye bir tek kapı kalıyor; hakikat kapısı.

Hakikat Kapısı ve Makamları:

1. Alçak gönüllü/Turab olmak
2. Kimsenin ayıbını görmemek
3. Yapabileceği hiç bir iyiliği esirgememek
4. Allah'ın her yarattığını sevmek
5. Tüm insanları bir görmek
6. Birliğe yönelmek ve yöneltmek
7. Manayı bilmek/sırrı öğrenmek
8. Öze ermek/seyrü suluğunu tamamlamak
9. Hakkin sırrını öğrenmek/öğretmek
10. Allah'ın varlığına ulaşmak

Hakikat kapısı, cümle perdelerin kaldırıldığı, bütün sonuçların sebeplerine ulaşıldığı, hiçliğe/yokluğa ulaşılarak her dem var olmanın meydana geldiği kapıdır.

Bu kapıya ulaşmış olanlar, geldikleri öz'le, ana kaynakla buluşmuş, bir olmuşlardır.

Hakikate ulaşmış olanlar için yanlış yapmak yoktur. Onlar artık yalnızca doğruları dile getirir, yalnızca doğrularla hareket ederler. Onlar, Hallac-ı Mansur gibi Hakla Hak olmuşlardır. Hakla hak olmuş olanlar için gizli-açık yoktur. Onlar cümle varlıkların bilincinde, cümle sırlara hakim olanlardır.

Hakikat kapısındaki makamların detayları

1. Alçak gönüllü/turab olmak

Hakikat kapısının ilk makamı olan alçak gönüllü, turab olmak, toprak misali cömert olmaktır, bereketli olmaktır, kimseye kızmadan, iyi-kötü demeden herkese bağrını açmaktır. Turab kelimesi Hz. Alinin isimlerinden birisidir ve toprak zerresi anlamına geliyor.

2. Kimsenin ayıbını görmemek

İnsanın üretici ve güzel yanlarını ön plana çıkarmak, başkalarının ayıplarını aramak yerine kendi eksikliklerini gidermek ve başka insanların ayıplarını yaymak yerine, onları en uygun şekilde ve onları incitmeyecek şekilde düzeltmek. İkinci makam bunları içeriyor.

3. Yapabileceği hiç bir iyiliği esirgememek

Üçüncü makam, insanın elinden geldiğince, bilgisi ve gücü yettiğince yardım isteyenine yardımına koşmayı, desteğe ihtiyacı olana destek olmayı içeriyor.

4. Allah'ın her yarattığını sevmek

Dördüncü makam tevhid anlayışında olmayı, Allah'ın yaratmış olduğu cümle varlıkları, yaratandan ötürü yaratılan her şeyi sevmeyi içeriyor.

5. Tüm insanları bir görmek

Beşinci makamda belirtilen; dini, dili, rengi, cinsiyeti ne olursa olsun, bütün insanlara aynı nazarla bakmak, kimseyi sırf bu özelliklerinden dolayı dışlamamak ve yine sırf bu özelliklerinden dolayı ayrıcalıklı olarak görmemektir.

6. Birliğe yönelmek ve yöneltmek

Altıncı makam Vahdet-i Vücut/Vahdet-i Mevcut anlayışına vurgu yapıyor. Allah'a yakın olmak, Allah'a ulaşmak, bir olmak.

7. Manayı bilmek/sırrı öğrenmek

Yedinci makam anlamı bilmek, sırrı öğrenmek; öğrenmiş olduğu bütün bilgileri özümseyerek tefekkür etmek; sezgi yoluyla duyularla ulaşılmayacak bilgilere ulaşmak; bunun sonucunda sezgi yoluyla herkesin bilmediği gizli bilgi ve sırlara vakıf olmak.

8. Öze ermek/seyrü sülüğünü tamamlamak

Sekizinci makam olan öze ermek, seyrü sülüğünü tamamlamak dört aşamada gerçekleşiyor.

1. Seyr-i İllallâh (Tanrı'ya yolculuk):Tüm beşeri isteklerden arınarak, Allah'ın iradesine teslim olma.
2. Seyr-i Fillâh (Tanrı'da yolculuk):Tanrısal nitelikleri kazanma, Tanrı'nın iradesine göre hareket etme.
3. Seyr-i Maallâh (Tanrı ile birlikte yolculuk): Bu yolculuk, kesretten vahdete, yani halktan Hakk'a yapılan bir yolculuktur. Buna vahdet-i vücut denir ve bu makam, her şeyin Tanrısal olmasıdır.
4. Seyr-i Anillâh (Tanrı'dan yolculuk): Bu yolculuk ise, vahdetten kesrete, yani Hakk'tan halka yapılan bir yolculuktur. Burada manevi yolcu, Tanrı'dan tekrar halka dönerek, bireylere, yani topluma hizmet edecektir. Daha doğrusu, ruhlar âleminde, beşeriyet âlemine dönerek, halkı irşat edecektir.

9. Hakkın sırrını öğrenmek/öğretmek

Dokuzuncu makam sırrı öğrenmek ve öğretmektir. Bu aşamada artık Hakkın tek olduğunun ve sırlarının bilincine

varılmıştır. Bu bilinç topluma taşırılmalı ve toplumun kemaleti sağlanmalıdır.

10. Allah'ın varlığına ulaşmak/münacat ve müşahede

Bir kimse, müşahede yoluyla, önce İlm'el Yakın, Ayn'el Yakın ve Hakk'el Yakın mertebelerine vakıf olur. Bunların gerçekleşmesi için:

1. “Akıl” kesin kanıt kullanarak, yani ilim yoluyla; Tanrı hakkında kesin bilgi sahibi olur ve buna “İlm'el yakın” denir.
2. Açıklama ve bilim yoluyla bilme. Allah sırlarının, Hakk yolcusu tarafından müşahede edilmesi, yani, ilham yoluyla görünmesi, “Ayn'el Yakın”dır.
3. Allah'ın ilmiyle ilimlenip, vasıflarıyla vasıflanıp, O'nun iradesiyle Allah'ı aracısız görmek, “Hakk'el Yakın”dır.

Bu sonuncusunun, yani Hakk'el yakın mertebesinin gerçekleşmesi için de en etkili araç, aşk ve cezbedir. Cezbe denen şey ise, insanın şuur ve benliğini yok edip, bir an için Allah'la buluşmasını sağlar, insanı bir an için vuslata kavuşturur, bir an için zerreden bütüne doğru bir akış olur ki, insan bir damla iken deryaya karışır ve bu aşk deryasında yok olur. Bunun kaynağı ise, şekil ibadetlerinden ziyade, sevgi, aşk ve muhabbettir. Bu mertebeye gelen insan, Hakk'el Yakın mertebesine erişerek, kendi özünü bilmiş olur.

Sonuç olarak, bütün burada açıklamaya çalıştıklarımızın Dört Kapı Kırk Makamı tam manasıyla, bir bütün olarak yansıttığını söylemek mümkün değil. Aslında her makam başlı başına bir ders konusu olacak kadar derin ve önemlidir. Değil bir bütün olarak, tek bir makamın bile uzun zaman boyunca anlatılması ve öğrenilmesi gereken bir muhtevası vardır. Bunlara rağmen, özet olarak, temel bilgiler manasında Dört

Kapı Kırk Makamı yansıtmaya çalıştık. Bu yolda gidenlere ve gidecek olanlara, şeriat gemisi ile tarikat denizine açılıp, marifet dalgıcısıyla hakikat incisini bulanlara/bulacak olanlara aşk ile!

Kaynak:

Esat Korkmaz, Dört Kapı Kırk Makam

Haydar Kaya, Alevi-Bektaşî Erkanı

Derviş Tur, Erkanname

Hakkı Saygı, Allah, İnsan ve Sırları

Buyruk

Makalat